

T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ DİJİTAL
OKURYAZARLIK BECERİLERİNE YÖNELİK ÖZ
YETERLİK ALGILARININ İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Sercan KOCAER

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet AYDIN

SAMSUN
2021

TEZ KABUL VE ONAYI

Sercan KOCAER tarafından, Dr. Öğr. Üyesi Mehmet AYDIN danışmanlığında hazırlanan “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Dijital Okuryazarlık Becerilerine Yönelik Öz Yeterlik Algılarının İncelenmesi” başlıklı bu çalışma, jürimiz tarafından 26.2.2021 tarihinde yapılan sınav sonucunda oy birliği ile başarılı bulunarak Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

	Unvanı Adı Soyadı Üniversitesi Ana Bilim/Ana Sanat	İmza	Sonuç
Başkan	Prof. Dr. Necati TOMAL Ondokuz Mayıs Üniversitesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı		X Kabul ☐ Ret
Üye (Danışman)	Dr. Öğr. Üyesi Mehmet AYDIN Ondokuz Mayıs Üniversitesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı		X Kabul ☐ Ret
Üye	Doç. Dr. Vehbi İMAMOĞLU Sinop Üniversitesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı		X Kabul ☐ Ret

Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen ve yukarıda adları yazılı jüri üyeleri tarafından uygun görülmüştür.

ONAY

... / ... / ...

Prof. Dr. Ali BOLAT
Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI

Hazırladığım Dönem Projesi tezinin bütün aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet ettiğimi, çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak kullandığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin Kaynaklarda gösterilenlerden oluştuğunu, her unsurun enstitü yazım kılavuzuna uygun yazıldığını ve TÜBİTAK Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Yönetmeliği'nin 3. bölüm 9. maddesinde belirtilen durumlara aykırı davranılmadığını taahhüt ve beyan ederim.

İmza

... / ... / 20...

Öğrenci Adı SOYADI
Sercan KOCAER

TEZ ÇALIŞMASI ÖZGÜNLÜK RAPORU BEYANI

Tez Başlığı : Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Dijital Okuryazarlık Becerilerine Yönelik Öz Yeterlik Algılarının İncelenmesi

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışması için şahsım tarafından 23.12.2020 tarihinde intihal tespit programından alınmış olan özgünlük raporu sonucunda;

Benzerlik oranı : % 25

Tek kaynak oranı : % 3 çıkmıştır.

İmza

... / ... / 2021

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet AYDIN

ÖZET

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ DİJİTAL OKURYAZARLIK BECERİLERİNE YÖNELİK ÖZ YETERLİK ALGILARININ İNCELENMESİ

Sercan KOCAER

Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans, Şubat/2021

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Mehmet AYDIN

Bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan hızlı değişimler insan hayatının bütün alanlarında etkili olmaktadır. Özellikle dijital dönüşümün gerçekleştiği bu süreç içerisinde insanların bilgiye ulaşma, analiz etme ve değerlendirme becerilerine sahip olmaları önemli bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Dijital yaşama uyum sağlayabilmenin zorunlu becerisi olarak ifade edebileceğimiz dijital okuryazarlık artık insan yaşamında kazanılması gerekli bir okuryazarlıktır. Şüphesiz bireylere dijital okuryazarlık becerilerini kazandırabilme eğitim aracılığıyla gerçekleşmektedir. Bu noktada bireylerin toplumsallaşmasına doğrudan katkı sağlayan ve toplumun vatandaş profiline oluşturulmasında etkili bir ders olan sosyal bilgiler dersi dijital okuryazarlık becerilerini kazandırmada da aktif bir derstir. Araştırmada bu amaçla geleceğin sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık öz yeterlik becerilerinin incelenmesi hedeflenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu Sinop Üniversitesi ve Gazi üniversitesinde öğrenim gören gönüllülük ilkesiyle veri toplama araçlarını yanıtlayan

145 kadın 52 erkek olmak üzere toplam 197 Sosyal bilgiler öğretmen adayı oluşturmaktadır. Betimsel tarama yönteminin kullanıldığı araştırmada Ocak ve Karkuş (2018) tarafından geliştirilen “ Öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık öz yeterlik” ölçeği ve araştırmacılar tarafından oluşturulan kişisel bilgi formu kullanılmıştır.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık öz yeterlik algıları yaş, cinsiyet, anne eğitim düzeyi gibi değişkenler açısından anlamsal farklılığın olmadığı, kişisel bilgisayara sahip olma, sosyal ağları etkin kullanma, baba eğitim düzeyi gibi değişkenler açısından sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okur yazarlık öz yeterlik algıları açısından anlamsal farklılıkların olduğu görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Dijital okuryazarlık, teknoloji, sosyal bilgiler

ABSTRACT

INVESTIGATION OF SOCIAL KNOWLEDGE TEACHERS 'SELF-COMPETENCE PERCEPTIONS FOR DIGITAL LITERACY SKILLS

Sercan KOCAER

Ondokuz Mayıs University

Institute of Graduate Studies

Department of Turkish and Social Sciences Education

Master, February/2021

Supervisor: Assist. Prof. Dr. Mehmet AYDIN

Rapid changes in information and communication technologies are effective in all areas of human life. It is an important situation for people to have the skills of accessing, analyzing and evaluating information, especially during the process of digital transformation. Digital literacy, which we can express as a necessary skill to adapt to digital life, is now a literacy that must be gained in human life. Undoubtedly, the ability to provide individuals with digital literacy skills is realized through education. At this point, the social studies course, which contributes directly to the socialization of individuals and is an effective lesson in creating a citizen profile of the society, is an active course in acquiring digital literacy skills. For this purpose, the research aimed to examine the digital literacy self-efficacy skills of future social studies teacher candidates. The study group of the research was made by a total of 197 (145 women and 52 men) studying at Sinop University and Gazi University and answering the data collection tools on a voluntary basis social studies teacher candidates, 145 women and 52 men, who answered the data collection tools. In the research using descriptive screening method, the scale of “digital literacy self-efficacy of teacher candidates” developed by Ocak and Karakuş (2018) and personal information form created by the researchers were used. The findings obtained for the research are compared with the other rechargeable in the literature. According to the findings of the study, social studies teacher candidates' perceptions of digital literacy self-efficacy did not differ in terms of age, gender, maternal education level, having a personal computer, effective use of social networks, and father's education level. It has been observed that there are semantic differences in terms of semi-self- efficacy perceptions.

Keywords: Digital literacy, technology, social studies

ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR

Çalışmalarım boyunca hiçbir desteğini esirgemeyen fikirlerinden, bilim insanı kişiliğinden ve insanîyetinden çok şey öğrendiğim başta danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Mehmet AYDIN'a ve bilgileriyle yol gösteren Prof. Dr. Necati TOMAL, hayatımın her döneminde yanımda olan annem Sedef KOCAER, babam Adem KOCAER'e teşekkürü borç bilirim.

Sercan KOCAER

İÇİNDEKİLER

1. BÖLÜM.....	1
Giriş	1
Problem Durumu	1
Araştırmanın Amacı	3
Araştırmanın Önemi	3
Varsayımlar	4
Sınırlılıklar	5
Tanımlar	5
2. BÖLÜM.....	6
Okuryazarlık.....	6
Okuryazarlık Türleri.....	7
Bilgi Okuryazarlığı.....	8
Teknoloji Okuryazarlığı	9
Elektronik Okuryazarlık (E- Okuryazarlık).....	10
Bilgisayar Okuryazarlığı	11
Medya Okuryazarlığı	13
Görsel Okuryazarlık	16
Dijital Okuryazarlık ve Öz Yeterlikleri	18
Öz Yeterlik	18
Sosyal Bilgiler Eğitimi ve Dijital Okuryazarlık	21
İlgili Araştırmalar	23
3. BÖLÜM.....	27
Yöntem.....	27
Araştırmanın Modeli	27
Araştırmanın Örnekleme.....	27
Veri Toplama Araçları	28
Verilerin Toplanması ve Analizi.....	28
4. BÖLÜM.....	30
Bulgular	30
Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	30
İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	32
Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	33
Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	33
Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	35
Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular	36
Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	37
5. BÖLÜM.....	38
Tartışma, Sonuç ve Öneriler	38
KAYNAKÇA.....	44

SİMGELER VE KISALTMALAR

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

UNESCO: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü TDK: Türk Dil Kurumu

RTÜK: Radyo Televizyon Üst Kurulu

NCLIS: Ulusal Kütüphaneler ve Bilgi Bilimleri Komisyonu TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. Bilgisayar okur-yazarı bireylerin özellikleri (Yazıcı, 2008).....	12
Tablo 2.Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık öz yeterlikleri nasıldır? sorusuna ilişkin bulgular	30
Tablo 3. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık becerilerine yönelik öz yeterlik algılarının cinsiyet değişkenine göre bağımsız t-testi sonuçları	32
Tablo 4. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık becerilerine yönelik öz yeterlik algıları yaş değişkenine göre one-way anova sonuçları	33
Tablo 5.Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık becerilerine yönelik öz yeterlik algıları anne eğitim düzeyi değişkenine göre one-way anova sonuçları	33
Tablo 6.Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık becerilerine yönelik öz yeterlik algıları baba eğitim düzeyi değişkenine göre one-way anova sonuçları	35
Tablo 7. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık becerilerine yönelik öz yeterlik algıları sosyal ağları kullanıp kullanmama durumu değişkenine göre bağımsız t-testi sonuçları	36
Tablo 8.Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık becerilerine yönelik öz yeterlik algıları kişisel bilgisayara sahip olma durumu değişkenine göre bağımsız t-testi sonuçları.....	37

1. BÖLÜM

Giriş

Küreselleşen dünya düzeni insan yaşamına sınırsız değişim ve yenilikler sunmaktadır. Bu düzenin en önemli parçası olan teknoloji yaşamımızın bütün alanlarında giderek etkisini artırmakta ve dijital dünya olarak adlandırabileceğimiz yeni bir düzeni oluşturmaktadır. İnsan yaşamında değişimin ve dönüşümün en dinamik hallerinden birisini görmekteyiz, dijital teknolojiler artık bireylerin tutumlarını, davranışlarını ve değerlerini bütün yaşamı boyunca şekillendirmektedir. Teknolojinin ve dijital araçların insan yaşamında olumlu katkıları olduğu gibi birçok olumsuz etkisini görmek mümkündür. Bu noktada bireylerin gerçek ve sanal ortamlardaki verilere, bilgilere istenilen amaçta doğru bir şekilde erişebilmesi ve doğru yöntemleri kullanabilmesi önemli bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Dünyada bilim ve teknolojiye önde gelen birçok ülke teknoloji ve dijital araçların olumsuz etkilerini önleyebilmek için dijital okuryazarlık eğitimi ve becerilerinin küçük yaşlarda kazandırılmasına önem vermektedir. 21. Yüzyıl becerileri kapsamında da yer alan dijital okuryazarlık bireylere kazandırılması gereken önemli beceri olarak kabul edilmektedir. Buna bağlı olarak okullar, bireylerin bilgi çağında teknoloji ve dijital araçlardan bilinçli bir şekilde yararlanmalarını sağlamak adına önemli bir işlev yürütmektedir. Bireylerin dijital okuryazarlık bilgi, beceri ve yetkinliklerle donanımı kişisel, vatandaşlıkla ilişkili, sosyal yaşamla ilişkili olarak geniş bir perspektifi kapsamaktadır. Özellikle vatandaşlık eğitiminin öncüsü olan sosyal bilgiler dersi bireylerin toplumsal hayata hazırlanmasında ve öğretim programı içerisinde kazandırmayı hedeflediği beceriler ile dijital yetkinlik kazandırmada etkili bir ders olmaktadır. Bundan dolayı geleceğin sosyal bilgiler öğretmenlerine düşen görev ve sorumluluklar her geçen gün daha önemli hale gelmekte ve sosyal bilgiler dersinin aktarıcısı konumunda olan sosyal bilgiler öğretmenleri önemli görev ifa etmektedir. Bu amaçla araştırmada geleceğin sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık becerilerine yönelik öz yeterlik algılarının incelenmesi hedeflenmiştir.

Problem Durumu

Bilgi ve iletişim çağında dünyanın değişen koşullarına uyum sağlayabilmek için yaratıcı düşünebilme, farklı araçları kullanarak iletişim kurabilme, sürekli değişen teknolojileri öğrenme ve ortaya çıkan bilgi yığını karşısında çözümleyici,

analiz edici olma gibi birçok beceriye sahip olmamız gerekmektedir. Şüphesiz bu becerilerin kazanılmasında eğitim başat faktördür. Eğitim-öğretim süreci içinde özellikle Sosyal Bilgiler dersi çağın gerekliliklerine göre etkili vatandaşlar yetiştirmeyi hedefleyen bir derstir. Dijital dönüşümün yaşandığı çağ içerisinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin de dijital okuryazarlık ile birtakım becerilere sahip olması gerekmekte ve Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının da bu becerilerle donatılarak yetiştirilmesi gerekmektedir. Nitekim sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık ile ilgili algıları ve becerilerinin incelenmesi sosyal bilgiler eğitimi açısından önemli olmaktadır. Araştırmada bu amaçla sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık becerilerine yönelik öz yeterlik algı durumları nasıldır? Sorusuna cevap aranmıştır. Ayrıca araştırmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının Dijital Okuryazarlık becerilerine yönelik şu sorulara cevap aranmaktadır:

1. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık becerilerine yönelik öz yeterlik algıları ne düzeydedir?
2. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık becerilerine yönelik öz yeterlik algıları cinsiyet değişkeni açısından farklılık göstermekte midir?
3. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık becerilerine yönelik öz yeterlik algıları yaş değişkeni açısından farklılık göstermekte midir?
4. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık becerilerine yönelik öz yeterlik algıları anne eğitim düzeyi değişkeni açısından farklılık göstermekte midir?
5. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık becerilerine yönelik öz yeterlik algıları baba eğitim düzeyi değişkeni açısından farklılık göstermekte midir?
6. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık becerilerine yönelik öz yeterlik algıları sosyal ağları kullanıp kullanmama durumu değişkeni açısından farklılık göstermekte midir?
7. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık becerilerine yönelik öz yeterlik algıları kişisel bilgisayara sahip olma durumu değişkeni açısından farklılık göstermekte midir?

Araştırmanın Amacı

Bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan hızlı değişimler ve yaşam boyu öğrenmenin öneminin artması üzerine, dijital okuryazarlık konusu günümüzde bireylere kazandırılması gereken bir beceri olarak ivme kazanan konular arasında olmaktadır. Özellikle gelecek yaşamda bilgi toplumunun interaktif katılımcıları olan çocuklar ve gençlerin dijital okuryazarlık konusunda eğitilmesi ve temel becerilerin kazandırılması gerekmektedir. Bu noktada vatandaşlık eğitiminin öncüleri konumunda olan sosyal bilgiler öğretmen adayları bireylere dijital okuryazarlık becerilerinin kazandırılmasında önemli bir görev üstlenmektedir. Özellikle sosyal bilgiler öğretim programının güncellenmesiyle dijital okuryazarlık becerisi bireylere kazandırılması gerekli beceriler arasında yer almaktadır. İlgili alan yazın incelendiğinde de okuryazarlık becerileri ile ilgili çalışmalar bulunmakta iken, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık becerilerini tek boyutta inceleyen araştırmaların sınırlı olması araştırmanın bu açıdan literatüre katkı sağlayacağını göstermektedir.

Araştırmanın Önemi

Hayatımıza 20. yüzyılın ortasında giren bilgi teknolojileri toplumsal dönüşme ve birçok ilerleme meydana getirmiştir. Günümüzde bilgi teknolojileri artık hayatın her alanında kullanılan önemli işlevsel bir terim olmuştur. İletişim kurmak, bilgi edinmek, bilgiyi yeniden yapılandırarak paylaşmak veya depolamak ekonomik faaliyetleri gerçekleştirmek bilgi teknolojileriyle hem hızlı hem de pratik olmaktadır. Günlük hayatımızı kolaylaştıran akıllı telefonlar, tabletler veya bilgisayarlarda kullanabileceğimiz sayısız uygulamalar geliştirilmiştir. Sosyal hayatın her alanında kullanılan bu uygulamalar, kitlelere katkı sağlayarak bilgiyi arttıran, yüksek seviyelere taşıyan, bilgi toplumlarını oluşturmuştur (Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, 2020). Bilgi toplumunun bilgi üretiminde ve buna yönelik amaçların gerçekleştirilmesinde kullanılan becerilerden en önemlisi dijital okuryazarlık becerisidir (Gilster, 1997).

Eğitimde önemli bir durum olan teknoloji kullanımının artmasıyla beraber bireylere dijital okuryazarlık becerisinin kazandırılması da önemli olmuştur. Dijital hayatın bireye günlük hayatındaki etkilerinin göz önünde bulundurulmasıyla 2018

Sosyal Bilgiler öğretim programında bu konuyla ilgili yetkinlik ve becerilere yer verilmiştir. Sosyal Bilgiler öğretim programında dijital yetkinlik konusu bilginin sağlanması, değerlendirilmesi, depolanması, gösterimi ve paylaşımı için bilgisayarların kullanılması aynı zamanda internet vasıtasıyla çevrimiçi katılım oluşturulması ve iletişim sağlanması gibi beceriler yoluyla desteklenmektedir şeklinde ifade edilmektedir (Millî Eğitim Bakanlığı, 2018).

Sosyal bilgiler öğretim programında da yer alan temel becerilerden biri olan dijital okuryazarlık son zamanların en önemli konusu haline gelmiştir. Çünkü son birkaç yılda teknolojik ilerlemelere bağlı olarak vatandaşlık konusunda yenilikler de meydana gelmiştir. Hak ve sorumluluklarını bilen iyi vatandaş yetiştirmeyi konu edinen sosyal bilgiler, bireylerin dijital okuryazarlık öz yeterliklerini de geliştirmek amacıyla konuya yönelik ders içi ve ders dışı etkinliklere önem vermektedir (Turan ve Karasu Avcı, 2018: 29).

Bu amaçla araştırmada geleceğin sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık becerilerine yönelik öz yeterlik algılarının incelenmesi amaçlanmıştır. İlgili alan yazın incelendiğinde Yaman (2019) tarafından sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyleri incelenmiştir. Bozyel (2019) tarafından gerçekleştirilen araştırmada da öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık dersi deneyimlerinin günlük yaşama yansımaları incelenmiştir. Ocak ve Karakuş (2019) tarafından gerçekleştirilen araştırmada ise, öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık öz yeterlik becerileri farklı değişkenler açısından incelenmiştir. Literatürde ilgili yıllar çerçevesinde gerçekleştirilen araştırmalar incelendiğinde, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık becerilerine yönelik öz yeterliklerinin incelendiği araştırmalara rastlanılmamıştır. Araştırmanın bu anlamda sosyal bilgiler eğitiminde dijital okuryazarlık becerisi ile ilgili alana katkı sağlayacağı ve diğer çalışmalara öncülük etmesi hedeflenmektedir.

Varsayımlar

Varsayım, bilimsel araştırma sürecinde araştırma yapan kişilerin neyi, nasıl yapacakları, nasıl araştıracağı konusunda oluşturmuş olduğu ilk önermelerdir. Diğer bir ifadeyle varsayım araştırmanın yol haritasını oluşturmaktadır. Bu noktada bilimsel araştırma sürecinde varsayımlar araştırma sürecinin önemli ilkeleri arasında yer almaktadır (Açiler, 2020).

Bu araştırmanın varsayımları:

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının kişisel bilgi formunda ve ölçeklerde yer alan soru ve maddelere içtenlikle cevap verdikleri,

Ölçeğin maddelerinin de öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık becerilerine yönelik öz yeterlik algı tutumlarını tespit etme amacına hizmet ettiği varsayılmıştır.

Sınırlılıklar

Araştırmanın sınırlılıklarının belirtilmesi, veri toplama ve çözümleme sürecinde kullanılan yöntem ve araştırma sonucunda ulaşılan bulguların niteliğine göre araştırmanın sonucunda yapılabilecek çıkarımların sınırlarının belirlenmesidir.

Bilimsel çalışmalarda araştırmanın kapsamı ve sınırlılıklarının belirlenmesi araştırmanın yürütülebilirliği açısından önemli olmaktadır (Jupp, 2006: 325).

Araştırmada Sinop Üniversitesi ve Gazi Üniversitesinde 2019-2020 eğitim öğretim yılında Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalında öğrenim görmekte olan 197 öğretmen adayı ile sınırlandırılmıştır.

Araştırma öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık öz yeterlik ölçeğinde bulunan maddelerle sınırlandırılmıştır.

Tanımlar

Okuryazarlık: Okuryazarlık, genel anlamda toplumun anlamlandırdığı iletişimsel sembolleri etkili bir şekilde kullanma noktasında yeterlik kazanması olarak tanımlanmaktadır (Kellner, 2001).

Öz Yeterlik: Olası durumları yönetmek için gerekli görülen eylem planlarını düzenlemek ve yürütmek için kişinin yeteneklerine inanması olarak ifade edilmektedir (Bandura, 1995: 2).

Dijital: Verilerin bir ekran üzerinde elektronik biçimde gösterimi (TDK, [Türk Dil Kurumu] 2020).

Dijital Okuryazarlık: Etkif ve ciddi bir düzende internet aracılığıyla araştırma yapma, değerlendirme ve farklı dijital araçlardan faydalanarak bilgi almak şeklinde açıklanmaktadır (Özerbaş ve Kuralbayeva, 2018: 16).

Teknoloji: İnsanın maddi çevresini kontrol etmek ve değiştirmek amacıyla geliştirdiği araç gereçlere ilişkin bilgilerin bütünü (TDK, 2020).

2. BÖLÜM

Okuryazarlık

Bilgi ve teknoloji çağı olarak nitelendirilen günümüz dünyasında sosyal, kültürel teknolojik ve ekonomik alanlarda hızlı değişimler yaşanmaktadır. Yaşanan hızlı değişimler yeni gereksinimleri ortaya çıkarmış ve toplum içerisinde yenilikçi, problem çözebilen, yaratıcı eleştirel düşünebilen bireylerin varlığını zorunlu kılmıştır. Bu değişimin getirmiş olduğu enformasyon sürecinde toplumlar ise, bireylerin yaşam içerisinde kendi gereksinimleriyle birlikte pek çok yönden değişim ve gelişime uyum sağlayabilme yeterliklerine de önem vermektedir. Özellikle de insanların bilgi ve iletişim teknolojileri ile olan etkileşiminin artması okuryazarlık kavramının fonksiyonel olarak yeniden yapılanmasını sağlamıştır. Okuryazarlık, tarihsel süreçte okuma-yazma kavramına bağlı olmakla birlikte zengin kavramsal içeriğe sahip bir kavram olarak da karşımıza çıkmaktadır (Gül, 2007: 19). Nitekim Güneş (1994: 400) okuryazarlık kavramının değişen ihtiyaç ve koşullar karşısında birbirinden farklı tanımlamalarının olduğunu belirtmiştir.

Kurudayıoğlu ve Tüzel (2010) okuryazarlığın okuma-yazma kavramından farklı olduğuna dikkat çekmiş ve arasındaki farklılıkları şu şekilde izah etmektedirler:

- Okuma-yazma harf sistemine dayalı simgelerden oluşmaktadır. Okuryazarlık tüm bilgi ve becerileri içermektedir.
- Okuma- yazma bir kategori iken, okuryazarlık geliştirilen beceri ve yeteneği temsil etmektedir.
- Okuma-yazma kod çözme ile ilişkilidir. Okuryazarlık, yeniden anlamlandırma, değerlendirme ve anlam kurmayı içeren üst düzey zihinsel süreçleri içerir.
- Okuma- yazma kavramının yaygın kabul edilen bir tanımlaması mevcutken, okuryazarlığın tanım alanının her geçen gün güncellendiği görülmektedir (Kurudayıoğlu ve Tüzel, 2010: 285).

Bir beceri olarak ifade edilen okuryazarlığın kazanılmasında bazı unsurlar bulunmaktadır. Bu unsurlar:

- Bilgiyi üretme ve kullanabilme becerilerine sahip olma.
- Öğrenilen bilgileri içselleştirebilme ve yaşam içerisinde kullanma becerisine sahip olma.
- Yaşam içerisinde öğrenilen bilgileri bireysel olarak anlamlandırabilme.
- Güncel bilgi ve becerilere hâkim olma olarak açıklanmaktadır (Gee,2000; Gee, 2001; Morrow, 2004; Street,1993'den Akt. Önal, 2010: 105).

Okuryazarlık, sadece bilişsel değil sosyal, kültürel tarihsel ve kuramsal bir perspektife de sahiptir. Bundan dolayı okuryazarlığın kendi içerisinde incelenmesi gerektiği savunulmaktadır (Gee, 2015: 35). Okuryazarlık ile ilgili yapılan tanımlarda da okuryazarlık kavramının sürekli yenilendiği ve çeşitlendiği görülmektedir. Özellikle küreselleşme sürecinde bireylerin yaşam içerisinde sahip olması beceriler olarak nitelendirilen okuryazarlık türleri önem verilen bir konu olmaktadır.

Okuryazarlık Türleri

Alan yazın incelendiğinde, okuryazarlık türlerinin çeşitlendiği görülmektedir. Altun, (2005) 1990'lardan sonra teknolojik gelişmelere bağlı olarak bilgisayar okuryazarlığı, medya okuryazarlığı, teknoloji okuryazarlığı, internet okuryazarlığı gibi farklı okuryazarlık türlerinin ortaya çıktığını belirtmiştir. Kurt, Orhan, Yaman, Solak ve Türkan (2014) bilgi ve iletişim teknolojilerinin hızlı gelişimi ile birlikte bilgi okuryazarlığı, internet okuryazarlığı, görsel okuryazarlık, eleştirel okuryazarlık ve dijital okuryazarlık gibi farklı okuryazarlıkların türlerinin gündeme geldiğini ifade etmektedirler.

Genel itibarıyla yaklaşık otuz tane yaygın kabul edilen okuryazarlık türü olduğu varsayılmaktadır. Temel okuryazarlık, sayısal okuryazarlık, bilgi okuryazarlığı ve bilgisayar okuryazarlığı önem verilen okuryazarlıklar sınıflandırmaları iken, tıbbi okuryazarlık ve felsefi okuryazarlık en az tartışılan okuryazarlık türleri içerisinde yer almaktadır (Özoğlu, 2019: 20). Dijital teknolojilerle ilişkili kabul edilen okuryazarlık türleri ise, bilgi okuryazarlığı, dijital okuryazarlık, teknoloji okuryazarlığı, elektronik okuryazarlık (e- okuryazarlık) bilgisayar ve ağ okuryazarlığı olarak sınıflandırılmaktadır (Kozan, 2018: 10).

Bilgi Okuryazarlığı

Günümüzde yaşanan hızlı değişimin temel nedenleri arasında üretilen bilginin niceliği ve niteliği de yer almaktadır. Bilgi çağı, bilgi toplumu ve bilişim toplumu gibi kullanılan tanımlar, bilgi sektörü ve bilgi sermayesinin yoğun bir biçimde kullanılmasının sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Bilgi toplumunda edinilen bilgilerin çok kısa bir süre içerisinde güncelliğini yitirmesi belirli sürede kazanılan bilgilerin birikimini geçersizleştirmektedir. Bu süreç içerisinde bireylerin öğrendikleri bilgileri sürekli yenilemeleri ve bunu bir beceri haline getirmeleri gerekmektedir (Polat ve Odabaş, 2008). Toplumun ihtiyaç duyduğu insan profili bilgiye ulaşabilen, üretebilen, iletebilen ve kullanabilen bilgi okuryazarı kişilerdir.

Bilgi okuryazarlığı kavramı 1974 yılında Ulusal Kütüphaneler ve Bilgi Bilimleri Komisyonu'na (NCLIS) sunulan bir öneride, Bilgi Endüstrisi Birliği (IIA) başkanı Paul Zurkowski tarafından ilk kez kullanılmıştır. Zurkowski, bilgi okuryazarlığı tanımında üç öneride bulunmuştur.

- Bilgi kaynakları bir çalışma durumunda uygulanır.
- Bilgi araçları ve birincil kaynakları kullanmak için teknik ve beceri gereklidir.
- Bilgi, problem çözümede kullanılır (Behrens, 1994: 309-310).

Bilgi okuryazarlığı, bireylerin bilgiye ulaşmada gerekli bilgileri bulma, değerlendirme ve kullanma yeteneğine sahip olmalarını içeren bir dizi beceriyi kapsamaktadır. Aynı zamanda bilgi okuryazarlığı yaşam boyu öğrenmenin temelini oluşturur ve bir bilgi okuryazar bazı becerilere sahiptir:

- Gerekli bilgilerin kapsamını belirler ve verimli şekilde erişim sağlayabilir.
- Bilgiyi ve bilgi kaynaklarını eleştirel bakış açısı ile değerlendirme becerisine sahiptir.
- Bilgilerin kullanımını kapsayan yasal, ekonomik ve toplumsal konuları kavrar, bilgiye yasal kurallar çerçevesinde erişir (Amerikan Library Association, 2000: 2-3).

Bilgi okuryazarlığı ile ilgili dünyada kabul gören bazı standartlar belirlenmiştir. Bu standartlar, genel beceriler, bilgi okuryazarlık becerileri, değerler ve inançlar olmak üzere üç başlık etrafında şekillenmektedir. Genel beceriler arasında, problem çözme, iş birliği, iletişim ve eleştirel düşünme yer almaktadır. Bilgi becerileri, bilgiyi arama ve kullanımı, bilgi teknolojisi kullanma becerilerini kapsamaktadır. Değerler ve inançlar boyutu ise, öğrenmenin çeşitli boyutlarını içermektedir. Bilginin uygun

ve etik olarak kullanılması, sosyal sorumluluk ve toplum katılımı olarak belirlenmiştir (Bundy, 2004: 7).

Bundy (2004: 4) bilgi okuryazarlığına dair bazı ön şartlar belirlemiştir. Yeni bilgi üretimi, yaşam boyu öğrenme, kişisel ve kurumsal gelişim sosyal kabul görme ve katılımcı yurttaşlık bu şartlar arasında yer almaktadır. Bu becerilerin yanı sıra analiz, sentez, değerlendirme gibi üst düzey düşünme becerileri, demokrasi, bireysel haklar ve fırsat eşitliği gibi toplumsal, politik, sosyal konuları içeren durumlarda ekip çalışması yapabilme, değişikliğe uyum sağlama, iletişim gibi becerilerinde yer aldığı görülmektedir (Kurbanoğlu, 2010: 729).

Bahsedildiği üzere bilgi okuryazarlığı pek çok beceriyi kapsayan bir okuryazarlık türüdür. Günümüzde de yaşanan bilgi patlaması bireylerin hangi bilgiye nasıl ulaşacaklarını ve nasıl elde edeceği konusunda yetersiz kalmalarına neden olabilmektedir. Dolayısıyla bilgi okuryazarlığı bireylerin hayat boyu ihtiyaç duyacağı önemli bir beceri olarak kabul edilmektedir (Başaran, 2005: 170).

Teknoloji Okuryazarlığı

Teknolojinin hızla gelişim gösterdiği ve yaşam içerisinde vazgeçilmez unsur haline geldiği bir dönem içerisinde yaşamaktayız. Bundan ötürü teknolojiye olan bağımlılığımız her alanda artmaktadır. Toplum içerisinde bireylerin teknoloji olgusunu anlaması ve yönetmesi bulunduğumuz yüzyıl içerisinde önemli bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Şüphesiz ki bireylere kazandırılması gereken okuryazarlıklarından biriside teknoloji okuryazarlığı ve becerileridir. Teknoloji okuryazarlığı, teknolojiyi kullanabilme, anlama ve analiz etme becerilerini kapsamaktadır. Aynı zamanda teknoloji okuryazarı bireyler, teknolojinin nasıl ortaya çıktığını kavrar ve bilim, teknoloji ve toplum ilişkisini eleştirel bakış açısıyla yorumlayabilir (Söyler, Oral, Kalpakçıoğlu, Çakır ve Çakır, 2018: 3).

Pucel, tarafından teknoloji okuryazarlığı, teknolojik değişim ve inovasyon anlayışlarına sahip olmak, araçları, ekipmanı, fikirleri, süreçleri ve malzemeleri insan ihtiyaçlarının tatmin edici çözümüne uygulama yeteneği olarak tanımlanmıştır (1992:3). İlgili tanımlamalardan da anlaşılacağı üzere teknoloji okuryazarı bireylerin teknoloji ile ilgili birtakım beceri ve yeterliklere sahip olması gerekmektedir.

Gagel (1997) teknoloji okuryazarı bireylerde olması gereken birtakım kriterler belirlemiştir. Bu kriterler:

- Hızlı ve sürekli teknolojik değişime uyum sağlamak ve bunlarla başa çıkmak.
- Teknolojik problemler için yaratıcı ve yenilikçi çözümler üretmek.
- Teknolojik bilgi yoluyla etkili ve verimli bir şekilde hareket etmek.
- Teknolojiyi ve insan yaşam dünyasıyla olan ilişkisini dürüstçe değerlendirmek.

Metin (2011: 47) tarafından teknoloji okuryazarı bireylerin sahip olması gereken nitelikler şu şekilde açıklanmıştır:

- Teknolojiyi anlama, teknoloji ile ilgili bilgilere sahip olma ve sentezleme becerilerini içermektedir.
- Teknolojiyi kullanabilme, zamanın sistemlerini çalıştırabilme ve ürünleri bilme.
- Teknolojiyi kontrol edebilme, teknolojiyi verimli kullanma.
- Teknolojiyi değerlendirebilme, teknoloji ile ilgili karar verme ve muhakeme becerilerini içerir.

Teknoloji okuryazarı bireyin sahip olması gereken nitelikler özetlenecek olursa, bireyin teknoloji bilgisini değişim ve gelişimlere uyum göstererek bilinçli bir şekilde kullanabilmesi, teknolojik gelişimleri takip ederek toplum üzerindeki etkisini gözlemleme ve yorum yapma becerisine sahip olmaları şeklinde ifade edilebilir (Debbağ ve Fidan, 2019: 23).

Elektronik Okuryazarlık (E- Okuryazarlık)

Teknolojinin yaşam içerisinde bizlere sunmuş olduğu sayısız olanaklardan biri de bilgisayarlar ve internet aracılığıyla yeni kurulan uygulamalardır. E- devlet, e- ticaret, e- hukuk, e- nabız, e- toplum gibi birçok uygulama günlük yaşam içerisinde hayatımızı kolaylaştıran araçlar arasında yer almaktadır. Bu araçların toplum genelinde kullanılabilmesi ve anlamlandırabilmesi için elektronik veya enformasyon tabanlı okuryazarlığın (e- okuryazarlık) göz ardı edilmemesi ve ne olduğunun iyi anlaşılması gerekmektedir (Altun, 2002: 2).

Reinking (1994: 9) okuryazarlık kavramının elektronik okuma ve yazmayı kapsayacak şekilde genişletilmesi gerektiğini savunmuştur. Elektronik okuryazarlık bilgiyi bulma, kullanma ve organize etme noktasında insanların bilgisayarları nasıl

kullandıklarını dikkate alan bir okuryazarlıktır (Shetzer ve Warschauer, 2000: 173). Aynı zamanda elektronik okuryazarlık, farklı elektronik uygulamalarda aranılan bütün metinlere ulaşabilme, ulaşılabilen bilgileri mevcut bilgilerle yeniden yapılandırma ve elektronik kanallar vasıtasıyla bilgi üretme faaliyetlerini içeren bir yapı ile karşımıza çıkmaktadır (Aytaş ve Kaplan, 2017: 302). Genel anlamda elektronik okuryazarlık, elektronik ortamda var olan mesajları kavrama ve anlama süreci olarak tanımlanmaktadır (Kurudayıoğlu ve Tüzel, 2010: 294).

Bilgisayar okuryazarlığını içine alan bir okuryazarlık olarak e- okuryazarlık, bilgisayar ağları ve internet kavramlarını bilme, elektronik posta kullanabilme, elektronik tablo, sunu programlarını kullanabilme gibi birçok beceriyi kapsamaktadır (Ergişi, 2005: 20).

Elektronik okuryazarlığın geleneksel okuryazarlığın bir tamamlayıcısı olarak toplumun bütününe yayılması gerekmektedir. Özellikle eğitim-öğretim ortamlarında bilişim teknolojileri bir araç olarak kullanılmaktadır. E- okuryazarlığın eğitim-öğretim ortamlarında kazandırılması gereken okuryazarlık becerisi arasında yer alarak erken yaşlarda bireylere kazandırılması gerekmektedir. Bundan dolayı e- okuryazarlık kavramının ne olduğu günlük yaşam içerisinde nasıl kullanılması gerektiği üzerine bireylere gerekli bilgilerin sağlanması önemli olmaktadır.

Bilgisayar Okuryazarlığı

Çağımızın vazgeçilmez pratiği haline gelen teknolojinin önemi giderek artmakta ve günlük yaşam içerisinde eğitim, sağlık, ekonomi gibi pek çok alanda yararlandığımız başlıca unsur konumunda yer almaktadır. Toplumlar artık bilgiyi üreten, kullanan ve paylaşan bireylere gereksinim duymaktadır. Diğer bir ifadeyle, günümüzde yaşam boyu öğrenme becerilerine sahip bireylerin varlığı zorunlu bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu becerilerin temelinde ise teknoloji önemli bir işlev yürütmektedir. Her meslek alanı için bile binlerce farklı uygulamanın yer aldığı bilgi ve iletişim teknolojilerini, bilinçli kullanmanın gerekliliklerinden birisi de şüphesiz bilgisayar okuryazarlığıdır.

Bilgisayarlar aracılığıyla günlük yaşamımızda iletişim kurma, kolay öğrenme gibi birçok rahat yaşam olanağına sahip bulunmaktayız. Bu noktada bilgisayar kullanma bilgi ve becerisi her bireyin kazanması gereken bir beceri olarak tanımlanmaktadır (Korkut ve Akkoyunlu, 2008: 180). Kişilerin mesleğinde,

bilgisayar teknolojilerini doğru ve etkin kullanımı bilgisayar okuryazarlığı olarak açıklanmaktadır (Karagöz, Yıldız ve Özerçin, 2007: 567). Yazıcı (2008) bilgisayarları yaşam kalitesini artırabilmek için kullanabilme, bilgiye ulaşma, eğlence amaçlı kullanabilme, bilişim teknolojileri ile ilgili gelişmeleri takip ederek tartışabilme, yorum yapabilme yeteneklerine sahip olan bireyleri bilgisayar okuryazarı olarak tanımlamıştır.

Bilgisayar okuryazarlığı, bilgisayarı kullanma becerisi olarak ifade edilse de bilgisayarı ve programları kontrol etme becerisi, bilgiye ulaşma, sorun çözme ve iletişim kurma becerisi gibi literatürde çeşitli tanımlar bulunmaktadır. İyi bir bilgisayar okuryazarı birey, bilgisayarların çalışma sistemlerini, çalışma mantığını, bileşenlerini ve bilgisayar programlarını etkin bir şekilde kullanmaktadır (Dinçer, 2011: 142).

Tablo 1. Bilgisayar okur-yazarı bireylerin özellikleri (Yazıcı, 2008)

Okur	Yazar
Temel düzeyde bilgisayar kavramları	İnternet kullanımı
Sıklıkla kullanılan bilgisayar terimleri	Programlama kavramları
Bilgisayarların tarihçesi ve	Yazılımların sınıflandırılması
Genel gruplandırılmaları, çalışma sistemleri, fonksiyonları, donanımı ve çevrebirimleri	Programlama
Bilgisayar ağları ile ilgili ana kavramlar	Bazı uygulama yazılımlarının amaç ve kullanımı

Yazıcı (2008) bilgisayar okuryazarı olabilmek için gerekli unsurları şu şekilde açıklamıştır:

Bireylerin ana bilgisayar becerilerini kavramaları ve bu becerileri modern yaşam içerisinde kullanmaları hem bireyler hem de gelecek nesillerin bilinçlendirilmesi yönünden önem arz etmektedir. Bilgisayar teknolojilerinde gerçekleşen hızlı değişimler bilgisayar okuryazarlığının yaşam boyu sürmesi gereken bir eğitim sürecinde öğrenilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır (Kılınç ve Salman, 2006: 152). Özellikle bilgisayarların eğitim alanında öğretimsel bir araç olarak kullanılması bilgisayar okuryazarlığına dikkat çekilmesini sağlamıştır. Dolayısıyla

öğretmenlerin bu noktada iyi bir bilgisayar okuryazarı olmaları ve bireylerin bilgiye ulaşmada teknolojiyi etkin kullanan iyi bir bilgisayar okuryazarı önemli olmaktadır.

Medya Okuryazarlığı

Medya, gazete radyo, televizyon ve internet uygulamaları başta olmak üzere kitlesel iletişimle birlikte kişilerarası iletişime de olanak sağlayan en temel unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Medya, kitle iletişim işletmelerinin bütünü oluşturur (Bilici, 2014: 5). Günümüzde medya aracılığıyla kişilere ulaşan iletiler yalnızca bilgilendirmek amacıyla kalmamış, kişilerin değer yargılarını, inançlarını, davranışlarını ve birçok yönden yaşama olan bakış açılarını etkileyerek yeniden şekillendirip farklı zeminlere oturtmasını sağlamış, bu sayede medya ve okuryazarlık kavramları bütünleşerek medya okuryazarlığı konusunu gündeme getirmiştir (Önal, 2007: 337).

Radyo Televizyon Üst Kurulu (RTÜK), tarafından medya okuryazarlığı, yazılı ve yazılı olmayan, büyük oranda çeşitlilik gösteren formatlardaki (televizyon, video, sinema reklamlar internet vb.) mesajlara ulaşma, çözümlenme, değerlendirme ve iletme becerisi kazanabilme olarak tanımlanmıştır. Deveci ve Çengelci (2008: 26) medya okuryazarlığını, medya mesajlarını analiz etme, sorgulama, yorumlama, değerlendirme için ihtiyaç duyulan bilgi ve beceriler olarak ifade etmektedirler. Medya okuryazarlığı başta ABD ve Avrupa olmak üzere tüm dünyada önemi giderek artan bir kavram olmuş ve sivil toplum hareketleri ile ortaya çıkan medya okuryazarlığı- eğitimleri tüm dünya hükümetlerinin eğitim programlarında yer almıştır (Solmaz, Çimen ve Yüksel, 2017: 956). Aynı zamanda medya okuryazarlığını diğer okuryazarlık becerileri gibi kazanılması gereken yetenek olarak tanımlayan yaklaşımlar mevcuttur. Bu yaklaşımlarda medya okuryazarlığı, medya tüketicileri tarafından medya içeriğini daha iyi analiz edebilmek ve yorumlamak için yapılması gereken zorunlu bir eylem olarak görülmektedir (Özonur ve Özalpman, 2009: 198).

Zeulakova ve Sternadel (2018: 7) tarafından medya okuryazarlığı için gerekli birtakım yeterlikler belirlenmiştir. Bu yeterlikler;

Erişim: Medyayı ustaca bulma, kullanma, uygun ve değerli bilgileri başkalarıyla paylaşma (arama, filtreleme ve veri, bilgi ve dijital içeriğe göz atma dâhil).

Analiz ve değerlendirme: Potansiyel etkileri veya sonuçlarını göz önünde bulundurarak, mesajları anlama, kalite, doğruluk, güvenilirlik ve bakış açılarını analiz etmek için eleştirel düşünme ve anlayış kullanma kapasitesi.

Yaratıcı: Medya içeriği oluşturma, amaç, izleyici ve kompozisyon teknikleri bilinci ile kendini güvenle ifade etme kapasitesi.

Düşünme: Sosyal sorumluluk ve etik ilkeleri kendi kimliğine, iletişimine ve davranışına uygulama, medya hayatı hakkında farkındalık geliştirme, yönetme kapasitesi.

Eylem/ Davranış: Medya yoluyla hareket etme ve vatandaşlıkla ilişki kurma, demokratik değerlere ve tutumlara dayanan siyasi davranışlar oluşturma kapasitesi.

Bu yeterlikler, özellikle eğitimsel işlev açısından öğrencilerin medya mesajlarını alma ve oluşturma süreçleri yoluyla öğrenmeye aktif katılımlarını desteklemek amaçlı çalışmaktadır. Medya okuryazarlığının okul müfredatına entegrasyonu ile ilköğretim, ortaöğretim, dezenformasyona yönelik özel öğretim ve öğrenme uygulamalarıyla özel sınıf uygulamalarında da desteklenmektedir. Medya okuryazarlığı yeterlikleri ilgili öğretmen eğitimi, destekleyici bir okul ortamı faktörlerle de desteklenmektedir (Zezulkova ve Sternadel, 2018: 7).

Türkiye’ de ise medya okuryazarlığı dersi 2000’li yıllarda beş pilot okulda uygulamaya geçilmesiyle ülkenin tamamında seçmeli ders olarak ortaöğretim 6, 7 ve

8. Sınıflarda okutulmaya başlanmıştır. RTÜK 2004 yılında medya okuryazarlığı dersinin zorunlu ders olarak müfredatta yer alması gerektiğine dair ilk adımı atmıştır. 2006 yılına gelindiğinde RTÜK ile Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu arasında gerçekleştirilen protokol sonunda medya okuryazarlığı dersi müfredatta yerini almıştır (Hasdemir, 2012: 30).

Medya okuryazarlığı dersi öğretim programı ilk kez 2007 yılında yapılandırmacı yaklaşım temel alınarak hazırlanmıştır. Öğrencilerin uzak ve yakın geçmişlerinde edinmiş olduğu bilgi ve tecrübeleri, bu derste öğrendiği bilgiler ile ilişkilendirmesi ile bazı bilgi, beceri ve değerlerin aktarılması hedeflenmiştir. Programın genel amaçlarını ise şu şekilde açıklamak mümkündür:

Bireylerin medyada okuduklarına ve gördüklerine karşı analiz edici beceriler kazandırılması.

Yazılı, görsel ve işitsel medyaya karşı eleştirel bakış açısı oluşturma. Bilinçli medya okuryazarı bireyler yetiştirmek.

Kitle iletişim araçlarında yer alan mesajları çözümleme, değerlendirme ve iletme becerilerini bireylere kazandırmak.

Bireylerin kamu ve özel yayıncılığın gelişimi konusunda duyarlılığa sahip olma becerilerini geliştirmek olarak açıklanmıştır (KOMİSYON, 2007).

Ayrıca 2007 medya okuryazarlığı öğretim programında, iletişime giriş, kitle iletişimi, medya, televizyon, aile çocuk ve televizyon, radyo, gazete ve dergi ve internet isimli ünitelere yer verilmiştir (Altun, 2008).

Günümüzde medya okuryazarlığı dersi öğretim programı ortaokul ve imam hatip ortaokulu 7 ve 8. Sınıf öğrencilerine seçmeli ders olarak verilmektedir. 2018 medya okuryazarlığı dersi öğretim programının güncellenmesiyle medya okuryazarlığı dersinde öğrencilerin yazılı, görsel ve işitsel medyaya ek olarak sosyal ağlar veya dijital ortamlara erişip bunları eleştirel bakış açısı ile çözümlmeleri, değerlendirmeleri ve kendi iletilerini oluşturmaları beklenmektedir. Ayrıca programın genel amaçları şu şekilde açıklanmaktadır:

Medya kavramının değişiminin ve dönüşümünün farkında olma. Medya okuryazarlığı becerisinin önemini kavrama.

Bireylerin ihtiyaç duyduğu bilgiye doğru ve bilinçli bir şekilde medya araçları vasıtasıyla erişmesi.

Medya iletilerini biçimsel ve içerik açısından çözümleyebilme. Medyaya karşı yaratıcı ve yenilikçi bakış açısı geliştirme

İnsan hakları, sorumluluk, etik özel hayatın gizliliği ve kişisel güvenlik korumalarını dikkate alarak iletiler oluşturma ve paylaşma (MEB, 2018: 7).

2018 Medya okuryazarlığı öğretim programında yer alan öğrenme alanları birey, toplum ve medya, katılım ortamı olarak medya, bilgi kaynağı olarak medya, eğlence kaynağı olarak medya ve ikna aracı medya olarak belirlenmiştir (MEB, 2018: 11). 2007 Medya okuryazarlığı öğretim programı ve 2018 Medya okuryazarlığı öğretim programı karşılaştırıldığında içerisinde bulunmuş olduğumuz çağın gerekliliklerine göre medya okuryazarlığı dersinin içerik ve hedeflerinin revize olduğu görülmektedir. Ayrıca 2018 medya okuryazarlığı öğretim programında

bireylerin öğrenmelerini doğrudan yaşamları ile ilişkili hale getirmek için program bilgi, beceri ve değer temelli olarak konuları ilişkilendirmiştir.

Her iki Medya okuryazarlığı öğretim programında öğrencilerin uzak ya da yakın geçmişlerindeki gözlemlerini eğitim süresince öğrendiği bilgilerle ilişkilendirerek birtakım becerilere ulaşması amaçlanmıştır (Altun, 2008). Sonuç itibarıyla günümüz yaşamında ve eğitim süreci içerisinde medyayı aktif bir şekilde kullanabilen, medya yayınlarının içeriğini analiz edebilen, medyayı okuma ve anlamlandırma aşamasında bilgi birikimine sahip bireylerin yetiştirilmesi gelecek nesiller açısından önemli olmaktadır (Uslu, Yazıcı ve Çetin, 2016: 761).

Görsel Okuryazarlık

Teknolojik gelişmeler sayesinde geleneksel okuryazarlığın yanı sıra günümüzde birçok okuryazarlık kavramından bahsedilmektedir. Bu okuryazarlık kavramlarından birisi de görsel okuryazarlıktır. Görsel okuryazarlık, gelişmiş birçok ülkede 1960 yılının ortalarında duyulmaya başlamıştır. Ancak düşünce olarak yeni ortaya çıktığını söylemek mümkün değildir. İlk çağ felsefecileri görsel iletişim sağlayabilmek amaçlı çeşitli imgeler oluşturmuşlardır. Matematik alanında Socrates, Pythagoras ve Platon geometri çalışmaları için farklı türde görsel imgeleri, tıpta Aristoteles anatomik simge ve resimler kullanmıştır (Alpan, 2008: 76).

Görsel okuryazarlık, yalnızca bir anlama (okuma) becerisi olarak tanımlanırken, son zamanlarda anlama becerisinin yanına anlatma (yazma) becerisi de eklenerek kavram sahası genişletilmiş bir okuryazarlıktır (Tüzel, 2010: 693). Görsel okuryazar bir birey bazı yetkinliklere sahiptir. Görünür eylemlerin ayırt edilmesini ve yorumlamasını ustalıkla yapabilir. Aynı zamanda çevresinde karşılaşmış olduğu doğal ve insan yapımı nesnelere kolaylıkla kavrayabilir (Debes, 1967: 27).

Song ve Turner (2010) görsel okuryazarlık ile ilgili becerileri şu şekilde açıklamışlardır:

Açıklama: Teknoloji ve medya kullanmada görsel okuryazarlık becerilerini (okuma- yazma) kullanma.

Erişim: Kültürel perspektiften görsel nesnelere üretme, anlama ve kullanma.

Tercüme: Görsel dili sözel dile çevirebilme ve sözel dili görsele çevirebilme

becerisi.

Birleştirme: Görsel okuryazarlığı yaşam içerisinde ilgi ve ihtiyaçlara göre bütünleştirebilme.

Teşhis: Bilgi alışverişi esnasında hangisine ihtiyaç duyulduğunu belirleme.

İşleme: Resim, ses, işaret, yazı ve eylemin farklı türlerini kullanarak anlam oluşturabilme.

Analiz: Çoklu metin ve görselleri analiz etme.

İşe Koşma: Görsel zekâ başta olmak üzere diğer zekâ boyutlarıyla birlikte basılı ve görsel medyanın farklı biçimlerini anlama.

Bütünleştirme: İçerik, eylem, nesne ve sembolleri sözel-görsel dil bütünleştirme.

Nitekim Stokes (2002: 13), görsel okuryazarlık eğitiminin başlangıcında öğrenenlere analiz becerilerini kullanarak görsellerin kodlarını çözme noktasında yardımcı olunabileceği, böylece görsel uyarıcıyı çözümleyerek anlamlar oluşturulabileceğini belirtmiştir. Ayrıca görsel dilin öğelerini oluşturan resim, video, fotoğraf, web sayfası gibi görsellerin analizi ile okuryazarın bu dili çözümler duruma gelmesi ve görsel tasarım ilkelerini dikkate alma durumları da ilk adımlardan birisini oluşturmaktadır (Yılmaz, 2017: 177).

Yıldız (2012: 70), okuma yazmayı bilmenin bir metni anlamsal bakımdan çözümleyebilmek ve anlamsal metinler oluşturabilmek için yeterli olmadığını, okuma yazma eyleminin yalnızca ilk adım olduğunu ve kişilerin bir eğitim çerçevesinde okumayı ve gelişmiş metinler yazabilmeyi öğrendiğini ifade etmiştir. Aynı Şekilde bir görseli görebilmenin de o görselin anlaşıldığı anlamına gelmediğini ve bakmak ile görmek arasında yapılan ayırımın bugün görsel okuryazarlık için görmek ve anlamlandırmanın ilk adım olduğunu belirtmiştir.

Görsel okuryazarlığın eğitimsel gelişim sürecine bakıldığında ise, formal alanda çok az eğitim ve uygulama alanı olduğu grlmektedir. Bunun başlıca sebebi, görsel okuryazarlıkla ilgili bilgilerin teorik ve pratik temele oturmamış olmasından kaynaklanmaktadır (Sanalan, Sülün ve oban, 2007: 38). Yeterli seviyede görsel okuryazar olmak için planlı bir eğitim programına ihtiyaç duyulmaktadır. Çocuklar 7 yaşından itibaren görsel okuryazarlığı anlayabilir ve

bundan faydalanabilir. Dolayısıyla okullarda ilköğretim çağından başlayarak ortaöğretim dönemleri içerisinde görsel okuryazarlık eğitiminin müfredat içerisinde yer alması önerilmektedir. Alpan (2008: 99), görsel okuryazarlık eğitiminin öğretimin her kademesinde öğrencilere, öğretmenlere ve öğretmen adaylarına verilmesi gerektiğini ve bu becerinin nasıl ölçülmesi gerektiğine dikkat çekerek, görsel okuryazarlık becerilerinin geliştirilebileceği öğrenme ortamları olması gerektiğini önermiştir.

Dijital Okuryazarlık ve Öz Yeterlikleri

Öz Yeterlik

Öz yeterlik kavramı kişilerin motivasyon ve davranışlarının önemli bir parçasını oluşturmaktadır (Arseven, 2016: 67). Bu kavram ilk kez Bandura'nın sosyal öğrenme kuramında bireylerin karşılaşmış oldukları problemlerle başa çıkabilmek için gerekli olan eylemleri yapabilme noktasında kendilerine yönelik bireysel yargıları olarak açıklanmaktadır (Bıkmaz, 2004).

Öz yeterlik bireylerin belirli bir görevi başarmasına ilişkin olan inancıdır. Bu noktada öz yeterlik bireylerin potansiyel inançları ile ilgili olmaktadır (Kotaman, 2008: 112). Kişisel inançlar bireylerin nasıl düşündükleri, hissettikleri, davrandıkları ve motivasyonlarını yansıtmaktadır (Bandura, 1994). Nitekim Schunk' a (1985) göre öz yeterlik bireylerin bir görevi yerine getirmede gerekli beceri ve denetim gücünün hissedilmesidir. Güçlü bir öz yeterlik algısının oluşması bireylerde kişisel gelişimlerinin ve becerilerinin gelişmesini sağlamaktadır. Nitekim birçok başarılı tecrübe, çevreden gelen olumlu dönütler bireylerde öz yeterliği besleyen kaynaklar arasında olmaktadır (Yıldırım ve İlhan, 2010: 302).

Öz yeterlik hemen hemen bütün alanlarda etkisini artıran bir kavramdır. Şüphesiz eğitim alanında da öz yeterlik önem verilen bir konu olmaktadır. İçerisinde bulunduğumuz çağ gereğince de öz yeterlik kavramı dijital dünyada da etkisini göstermektedir.

Dünya, yeniliklere açık, kendini geliştirebilen ve fikir üretebilen insanlara sürekli ihtiyaç duymaktadır. Bu ihtiyaç sadece insanlara değil aynı zamanda insanlar arasında gerçekleşen iletişim ve bilgi çağının yeniliklerine de olmaktadır. Gerek dünyada gerekse Türkiye'de çeşitlilik gösteren yenilikler teknolojinin de gelişmesiyle günümüzde dijital dünya kavramını ortaya çıkarmıştır. Dijital dünya,

girdikleri ortama çok hızlı uyum sağlayabilen, yenilikçi fikir üretebilen kişilerin dünyasıdır (Onursoy, 2018: 990). Ala Mutka'ya göre (2011) dijital dünya, dijital araç dışında farklı kaynakları da bir araya getirerek internet aracılığıyla farklı ortamların bir arada kullanılmasını sağlamaktadır (Ala Mutka, 2011: 7). Özellikle dijital dünyanın hızlı bir şekilde dünyasına girdiği bu farklı ortamların biri de eğitim ortamıdır. Dijital dünya, hayatı hızla değiştirdiği gibi eğitim ortamlarına da farklı yapılandırmalar getirmiştir. Bu yapılandırmalardan en önemlisi de bireylerin bilgi teknolojileriyle öğrenimlerini gerçekleştirmektir (Tüzel ve Tok, 2013: 579).

Dijital dünyanın sunmuş olduğu eğitim ortamının teknolojideki gelişimle beraber eğitimde çeşitli gereksinimlerin karşılanmasında, zamandan tasarruf edilmesinde ve buna benzer birçok olumlu etkisinin olduğu düşünülmektedir (Uça Güneş, 2016: 192). Dijitalin eğitim ortamında kullanılması, kullanıcının bilgi havuzunda boğulmasına ve gerektiği zaman gerektiği kadar bilgiye değil de gereksiz ve yanlış bilgiye maruz kalmasına yol açmaktadır. Bu bağlamda kullanıcı kişilerin bilgileri bir elekten geçirebilmesi, güvenilir kaynağa ve doğru bilgiye ulaşabilmesi dijital okuryazarlık becerilerini edinmesiyle mümkün olmaktadır (Bozyel, 2019: 1).

Dijital okuryazarlık genel ağda var olan bilgileri almak, işlemek ve değerlendirerek uygulamaya koyabilme yeteneği olarak söylenmektedir (Glister 1997'den akt; Karabacak ve Sezgin, 2019: 327). Günümüz dünyasında dijital okuryazarlık alternatif öğretim materyallerinin dijital teknolojiyle bütünleşmesiyle var olan okuryazarlığın yanı sıra öğrenmenin, bireysel veya toplu olarak çalışmanın gerçekleşmesine olanak sağlayan bir kavramdır (N. Churchill, Ping, Oakley ve

Churchill, 2008: 421). Aslında dijital okuryazarlık, okuryazarlığın bilgisayar ortamına aktarılması olarak da değerlendirilebilir.

Bu konuyu Gürca (2013), anlama faaliyetlerinin gerçekleşmesine yönelik oluşturulan ortamda, bilgisayar aracıyla çoklu bilgi ve iletişimleri aynı anda kullanabilme yetisi olarak ifade etmektedir. Bu bağlamda bireylerin karşılaştıkları problemlerde çözüm bulabilmesi, bilgilerin güvenilirliğini hesaplaması bakımından dijital okuryazarlık becerilerine sahip olması gerektiği düşünülmektedir. Bireylerin güvenilir bilgiye erişme, bilinçli ve güvenilir ağ kullanımı gibi dijital okuryazarlık becerileri önemli görülmektedir (Hamutoğlu, Güngören, Kaya Uyanık ve Gür Erdoğan 2017: 410). Dijital dünyanın kaynaklarından yararlanırken bireylerin bilinçli

olabilmesi amacıyla dijital okuryazarlık becerileri ve bu becerilerin neler olduğu aşağıda açıklanmıştır:

1) Dijital ortamda bağlantı kurma: Sorunların çözümüne dair temel olarak donanım bilgisine sahip olmak, hem web hem de mobil uygulamalarla gösterilen kullanıcı özelliklerine hâkim olmak, çoklu ortamı etkin olarak kullanabilme, internette araştırma yapabilme, bilgisayarda yedekleme yöntemlerini bilebilmek, donanımda sorun teşhis yöntemlerini anlamak kurulum ve yapılandırma tekniklerini elde edebilmek gibi özelliklere sahip olmak dijital okuryazarlık için önemli becerilerdir.

2) İletişim becerileri: Bilgisayar sisteminde iletişim araçlarının ne olduğunu bilmek, e-posta gönderebilmek ve alabilmek, dosya paylaşabilmek ve bütün bunları yaparken ayrıca etik kurallara uyabilmek, dijital ortamda mesajın karşı tarafa sağlıklı olarak iletebilmesinde öğrenilmesi gereken bir beceridir.

3) Çevrimiçi ortamlara ve elektronik yaşama uyum sağlama becerileri: Ağ ortamı, içerikler dünyasını meydana getiren ve aynı zamanda iletişim ortamının web 2 ile sağlanmasına yarayan kapasitesiyle hayatımızda önemli bir noktada yer almaktadır. Bu nedenle dijital ortamda alışveriş, e devlet uygulamaları bankacılık hizmetleri gibi bu dünyaya ait işlemlerin güvenli olarak gerçekleşmesi bir uyum gerektirmektedir. Sanal dolandırıcılık, sahtekârlık, veri ve etiket sağlayabilme gibi internet ortamındaki kötü olayların gerçekleşmemesi için bu beceriyi kazmak gerekmektedir (Innovation ve Business SkillsAustralia, 2010'dan Akt. Özel, 2013: 66).

Yukarıda sıralı biçimde ifade edilen dijital okuryazarlık becerilerinin en önemli ortak özelliği, bireylerin bilinçli internet kullanması olduğu söylenebilir. Dijital okuryazarlık becerileri özellikle interneti bilinçli olarak kullanma öz yeterliği esasları üzerine ortaya çıkmıştır(Çubukcu ve Bayzan, 2013: 169).

21. yüzyılın öz yeterlikleri arasında bulunan dijital okuryazarlık öz yeterliği bilgi teknolojilerindeki hızlı gelişmelerin ve ilerlemelerin sonucunda hayatımızda önemli görölmektedir (Hamutoğlu, Güngören, Kaya Uyanık ve Gür Erdoğan 2017: 411). Ayrıca dijital okuryazarlık öz yeterliği, bilginin yeterli düzeydeki kaynağı ve bu bilgi kaynağının doğru olarak kullanmasında bir bağlantı aracıdır. Özellikle öğretmenlerin sınıf ortamında dijital kaynakları kullanırken bu kaynakları

problemlerin çözümüne yönelik olarak; bilgiyi analiz ederek ve etkili seviyede ulaşarak, bilgiyi eleştirel değerlendirmek, doğru ve yaratıcı bir şekilde daha yetkin olarak kullanması dijital okuryazarlık becerilerine sahip olması açısından önemlidir (Ocak ve Karakuş, 2019: 130).

Sosyal Bilgiler Eğitimi ve Dijital Okuryazarlık

Eğitim kurumlarının şüphesiz en önemli amaçlarından birisi bireylerin toplum içerisinde iyi, sorumlu ve aktif vatandaşlar olarak yetiştirilmeleridir. Bireylere temel vatandaşlık yeterliklerini kazandırmada ilköğretim ve ortaöğretim müfredatları içerisinde yer alan Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler dersi bu amacı yerine getirmede öncelikli dersler arasında yer almaktadır. Sosyal Bilgiler, ilk kez 19. yy başlarında Amerika Birleşik Devletleri'nde sosyal kavramının popöler hale gelmesi ve birçok reforma öncülük etmesi ile birlikte kullanılan kavramlardan birisi olarak ortaya çıkmıştır (Hertzberg, 1981: 12).

Sosyal bilgilerin bir ders olarak adlandırılması ise, 1916 yılında ABD'de reformist eğitimciler tarafından dünyanın çeşitli yerlerinden gelen göçmenleri Amerikalılaştırma ve vatandaşlık bilinci kazandırılmak üzere sosyal bilgiler terimini kullanmalarıyla ortaya çıkmıştır. John Dewey ve James HarveyRobins gibi ilerlemeci akımının öncüleri düşünceleri ile sosyal bilgiler kavramını etkilemiş ve bugün vatandaşlık eğitimi işlevini üstlenen bir ders haline gelmiştir (Louisiana CouncilfortheSocialStudies, 1993: 12).

Ülkemizde sosyal bilgiler adlı bir ders ilk defa 1968 yılında ilkokul programında yer almıştır. Ancak bu süreç öncesinde ülkemizde sosyal bilgiler dersinin var olmadığını söylemek mümkün değildir. Sosyal bilgiler dersi tarih, coğrafya, yurt bilgisi/yurttaşlık/vatandaşlık dersleri ile verilmeye çalışılmıştır. Osmanlı dönemi eğitim sistemi içerisinde sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih ve coğrafya dersleri ilk kez Tanzimat dönemi okul müfredatları içerisinde ve Sultan Abdülhamid (1876-1909) döneminde Maarif Nezaretine bağlı eğitim- öğretim yapan iptidailerin (ilköğretim kurumu) programlarında yer almıştır. 1962 ilkokul program taslağında tarih, coğrafya ve yurt bilgisi derslerinin toplum ve ülke incelemeleri adıyla verilmekteydi. 1968 yılında bu dersin adı sosyal bilgiler dersi olarak değiştirilmiştir (Tay, 2013: 14-15). Sosyal bilgiler dersinin öğretimindeki temel amaç, öğrencinin toplumsal var oluşunu gerçekleştirebilmesi amacıyla

toplumsal kişilik kazandırmaktır. Toplumsal kişilik bağlamında vurgu yapılan konu iyi bir vatandaş olmaktır ve iyi vatandaş olmak kişinin görev ve sorumluluklarının farkında olması ve çevresindeki durumlara karşı duyarlı olmasından geçmektedir. Sosyal bilgiler dersi bireyin kendine, ailesine ve çevresindeki diğer bireylere özellikle yasalara ve devlete karşı görev sorumluluklarını öğreten bir ders içeriğine sahiptir (Sözer, 1998: 18-19).

Literatürde sosyal bilgiler ile ilgili birçok tanıma rastlamak mümkündür. Söz konusu tanımlar incelendiğinde bazı ortak noktalar mevcuttur. Bu noktalar:

- Sosyal bilgiler dersinin temel boyutu vatandaşlık eğitimi olarak kabul edilmektedir.

- Vatandaşlık eğitimi dört boyut etrafında bilgi, bilgi işleme becerileri, sosyal katılımı demokratik değer ve inançlar olarak şekillenmektedir.

- Sosyal bilgilerin bilgi temelini sosyal bilimler oluşturmaktadır. Bir diğer ifadeyle tarihsel boyutta insan ve çevre etkileşimlerinin bilgisini oluşturur (Doğanay, 2008: 80).

Erden (Tarihsiz), sosyal bilgiler eğitimini vatandaş yetiştirmek hedefiyle bireylere toplumsal hayatla ilişkili bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırılmasının amaçlandığı çalışma alanı olarak tanımlamaktadır. Nitekim 2018 sosyal bilgiler öğretim programının temel perspektifi değer, bilgi ve beceri yetkinlikleriyle donatılmış bireyler yetiştirmektir (MEB, 2019).

Sosyal bilgiler dersi bireylere vatandaşlık yeterliklerini kazandırma amacıyla toplumun değişen ve yenilenen ihtiyaçlarını dikkate alarak günümüz dünyası için özellikle gerekli görülen 21. Yüzyıl becerilerinin bir kısmına öğretim programında yer vermektedir. Bu beceriler arasında dijital okuryazarlık yaşamımızın her alanında bir birey ve vatandaş olarak dijital dünyanın değişimine yanıt verebilmek ve uyum sağlayabilmek için sahip olmamız gereken beceriler arasında yer almaktadır.

Dijital okuryazarlık, bilinen diğer okuryazarlıklarından farklı olarak, bireylerin eğitim- öğretim süreci içerisinde de dijital araçları kullanmaya başlaması ve bilgi sahibi olmasıyla giderek önemini artırmaktadır (Çubukcu ve Bayzan 2013: 156).

Bireylere teknolojiyi öğretmenin yanında onları dijital topluma hazırlayarak günlük yaşamı içerisinde kullanmış olduğu teknolojik araçları toplum içerisinde birer

vatandaş olarak hak ve sorumlulukları kapsamında sergilemesi önemli bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır (Turan ve Karasu Avcı, 2018: 30).

Vatandaşlık eğitiminin öncüsü olan sosyal bilgiler dersi dijital okuryazarlık becerilerini bireylere kazandırmada etkin bir derstir. Dolayısıyla sosyal bilgiler öğretmenlerinin ve sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık yeterliklerine sahip olmaları gelecek nesiller açısından önem arz etmektedir.

İlgili Araştırmalar

Kozan ve Bulut Özek (2019) tarafından gerçekleştirilen araştırmada bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi bölümünde öğrenim gören öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyleri ile siber zorbalığı ilişkin duyarlılıkları incelenmiştir. Araştırma karma araştırma yöntemi ile yürütülmüştür. Araştırmada veri toplama aracı olarak kişisel bilgi formu, dijital okuryazarlık ölçeği ve siber zorbalık ölçeği kullanılmıştır. Ayrıca araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırma sonucunda ulaşılan bulgulara göre öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyleri ve siber zorbalık duyarlılıklarının yüksek seviyede olduğu tespit edilmiştir. Nitel araştırmalar sonucunda öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık ve siber zorbalığa karşı bilinçli oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Bozyel (2019) tarafından gerçekleştirilen araştırmada öğretmen adaylarının almış oldukları dijital okuryazarlık dersinin günlük yaşamlarına etkisi incelenmiştir. Araştırmanın yöntemi durum çalışması olarak belirlenmiştir. Araştırma sonucunda dijital okuryazarlık dersi alan öğretmen adaylarının günlük yaşamda dijital araçları kullanabilmeleri için uygulamalı derslerin işlenmesi ve günlük yaşamla ilişkilendirilmesi sonucuna ulaşılmıştır.

Arslan (2019) tarafından gerçekleştirilen araştırmada ilkokul ve ortaokulda görev yapan öğretmenlerin dijital okuryazarlık düzeyleri farklı değişkenler açısından incelenmiştir. Araştırmanın yöntemi kesitsel tarama olarak belirlenmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak dijital okuryazarlık ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda ulaşılan bulgulara göre öğretmenlerin genel anlamda dijital okuryazarlık düzeylerinin yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada öğretmenlerin cinsiyetlerine, eğitim durumlarına, kişisel bilgisayara sahip olma durumlarına, branş ve internette geçirdikleri süreye bağlı olarak farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Yontar (2019) tarafından gerçekleştirilen araştırmada sınıf ve sosyal bilgiler eğitiminde öğrenim gören sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyleri farklı değişkenler açısından incelenmiştir. Araştırmanın yöntemi tarama yöntemi olarak belirlenmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak sayısal yetkinlik ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda ulaşılan bulgulara göre erkek öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyleri kadın öğretmen adaylarına kıyasla daha yüksek düzeyde olmaktadır. Ayrıca öğretmen adaylarının genel anlamda orta düzeyde bir dijital okuryazarlığa sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Kuru (2019) tarafından gerçekleştirilen araştırmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık kavramına ilişkin görüşleri incelenmiştir. Araştırmanın yöntemi durum çalışması olarak belirlenmiştir. Araştırmanın örneklem grubunu bir devlet üniversitesinde öğrenim gören sosyal bilgiler öğretmen adayları oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırma sonucunda ulaşılan bulgulara göre öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık kavramına ilişkin bilgilerinin yetersiz olduğu, kavramı yanlış değerlendirdikleri ve teknoloji okuryazarlığı ile ilişkilendirdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Onursoy (2018)'un yapmış olduğu "Üniversite Gençliğinin Dijital Okuryazarlık Düzeyleri: Anadolu Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma" isimli araştırmada üniversitede temel bilgi teknolojisi eğitimi almış öğrencilerin online etkinlikler, sosyal ağ çeşitliliği, bilgi kaynağı, gizlilik, içerik, üretme ve dijital okuryazarlık ilişkisinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Araştırma sonucunda ulaşılan bulgulara göre dijital cihazların sıklıkla kullanılması ve dijital dünya ile zaman geçirilmesi teknolojinin ustaca kullanıldığı anlamına gelmediği eleştirel bir bakış açısı gerektirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Ocak ve Karakuş (2018) tarafından gerçekleştirilen araştırmada öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık öz yeterliliği isimli likert tipi bir ölçek geliştirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklem grubu Ege bölgesinde bir üniversitede Eğitim Fakültesinde öğrenim gören 334 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık öz yeterliliğini belirlemeye yönelik geçerli ve güvenilir bir ölçek hazırlanmıştır.

Özerbaş ve Kuralbayeva (2018) tarafından gerçekleştirilen araştırmada Türkiye ve Kazakistan’da öğrenim gören öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyleri farklı değişkenler açısından karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Araştırmanın yöntemi ilişkisel tarama olarak belirlenmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak dijital okuryazarlık değerlendirme ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda ulaşılan bulgulara göre, araştırmaya katılan her iki grupta da kadın öğretmen adaylarının fazla olduğu saptanmıştır. Ayrıca sınıf bazında Kazakistan’da 4. Sınıf öğretmen adaylarının sayıca fazla olduğu tespit edilmiştir.

Polat (2018) tarafından gerçekleştirilen araştırmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyleri farklı değişkenler açısından incelenmiştir. Araştırmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının cinsiyet, sınıf, ikametgâh yeri, anne- baba eğitim durumu, anne-baba meslek durumu, aile aylık geliri, günlük internet kullanımı, sosyal medya hesabı ve günlük bilgi ve iletişim teknolojileri kullanma sıklığı değişkenleri kullanılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak dijital okuryazarlık ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda ulaşılan bulgulara göre, öğretmen adaylarının cinsiyet, günlük internet kullanım süresi ve sosyal medya hesabı kullanım durumlarına göre anlamlı farklılık oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır. sınıf, anne baba eğitim düzeyi, aylık gelir durumu ve günlük bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanma durumu değişkenleri açısından farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Üstündağ, Güneş ve Bahçivan (2017) tarafından gerçekleştirilen “Dijital Okuryazarlık Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması ve Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Dijital Okuryazarlık Durumları” isimli araştırmada Ng (2012) tarafından hazırlanan dijital okuryazarlık ölçeği Türkçeye uyarlanmış ve araştırmada Fen bilgisi öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık yeterlikleri araştırılmıştır. Araştırma sonucunda dijital okuryazarlık ölçeğinin geçerli ve güvenilir olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca araştırmada fen bilgisi öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık becerilerinin genel anlamda iyi bir düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çetin (2016) tarafından gerçekleştirilen araştırmada pedagojik formasyon eğitimi alan ve fen bilgisi öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyleri farklı değişkenler açısından incelenmiştir. Araştırmanın yöntemi tarama modeli olarak belirlenmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak kişisel bilgi formu ve öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeylerini belirleme ölçeği kullanılmıştır. Araştırma

sonucunda ulaşılan bulgulara göre ğretmen adaylarının dijital okuryazarlık bakımından kendilerini yeterli seviyede gördükleri sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca fen bilgisi ğretmen adaylarının pedagojik formasyon eğitimi alan ğretmen adaylarından dijital okuryazarlık düzeylerinin daha yüksek düzeyde olduğu ve internet kullanım sıklıklarının dijital okuryazarlık düzeyini olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Acar (2015) tarafından gerçekleştirilen araştırmada anne ve babaların ilkokul, ortaokul ve liseye devam eden çocuklarının dijital okuryazarlığa ilişkin değerlendirmeleri incelenmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak dijital okuryazarlık değerlendirme leği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda ulaşılan bulgulara göre anne ve babaların çocuklarına ilişkin değerlendirmeleri dijital araç durumlarına, gelir düzeylerine, çalışma durumlarına, çocuklarının sınıf düzeyine ve yaşlarına göre anlamlı farklılık gösterirken, cinsiyetlerine, eğitim düzeylerine ve ocuk sayılarına göre değişim göstermemektedir.

3. BÖLÜM

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, araştırmanın örnekleme, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve analizi başlıklarına ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Araştırmada nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nicel araştırma değişkenler arasındaki ilişkiyi belirlemede ve hipotez haline gelmiş ilişkili yapılar dizisinde kullanılmaktadır (Mandacı Şahin, 2014: 54). Bu araştırma Betimsel tarama (survey) modeli kullanılarak yürütülmüştür. Tarama modeli, geçmişte ve ya halen var olan bir durumu olduğu şekliyle tasarlamayı hedefleyen araştırma yaklaşımı olarak bilinmektedir. Betimsel tarama “var olan durumu aynı şekilde betimlemeyi amaçlayan tarama modeli” olarak açıklanmaktadır (Karasar 2014, s. 34). Tarama modelinde bir evren içinden seçilen bir örneklem grubu üzerinde yapılan çalışmalar aracılığıyla evren genelindeki tutum, eğilim ve görüşlerin nicel olarak belirlenmesi sağlanır (Bursal, 2014: 155).

Araştırmanın Örnekleme

Araştırma sonuçlarından genel yorumlara ulaşılması ve araştırma kapsamı içerisinde yer alan sahip birimlerin bütününe evren olarak tanımlanmaktadır (Ural, ve Kılıç, 2011: 33). Var olan bir evrenden onu temsil edebilecek nitelikte bir parça seçme örnekleme olarak açıklanmaktadır (Kaptan, 1998: 118). Araştırmada da evreni temsil eden bir örneklem seçilerek evrene genellemeler yapabilmek için rastgele örnekleme yapılmıştır (Bursal, 2014:158).

Araştırmanın örneklem grubunu, salgın nedeniyle üniversitelerin uzaktan eğitime devam etmeleri sebebiyle veriler yüz yüze değil, internet ortamında gönüllülük esasına göre 2019-2020 eğitim-öğretim yılında Sinop Üniversitesi ve Gazi Üniversitesinin eğitim fakültesi sosyal bilgiler eğitimi ana bilim dalında öğrenim görmekte olan 145 kadın 52 erkek olmak üzere toplam 197 sosyal bilgiler öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan kolay ulaşılabilir durum örnekleme ile belirlenmiştir.

Amaçlı örnekleme yöntemi; nitel araştırma geleneği kapsamında var olan bir modeldir. Amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme; “araştırmacı, yakın olan ve erişilmesi kolay olan bir durum seçerek” örnekleme belirler (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 113). Kolay ulaşılabilir örnekleme yönteminde araştırmacı internet, mail ve telefon gibi dijital ortamları kullanabilir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın veri toplama aracı olarak, Ocak ve Karakuş (2018) tarafından hazırlanan Öğretmen adaylarının Dijital Okur-Yazarlık Öz-Yeterliği ölçeği ve araştırmacılar tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu kullanılmıştır.

Dijital Okur-Yazarlık Öz-Yeterliği ölçeği 35 madde ve dört alt faktörden oluşmaktadır. Ölçekte yer alan faktörler üretim, kaynak kullanımı, uygulama kullanımı ve destek faktörleridir. Ölçekte olumsuz madde yer almamaktadır. Ölçek maddeleri 5’ li Likert şeklinde “her zaman”, “sıklıkla”, “ara sıra”, “nadiren”, ve “asla” şeklinde derecelendirilmiştir. Ölçek maddelerinin değerlendirilmesinde “asla” (1), “nadiren” (2), “ara sıra” (3), “sıklıkla” (4) ve “her zaman” (5) olmak üzere 1, 2, 3, 4, 5 olarak kodlanmıştır. Ölçeğin güvenirlik analizleri sonucunda Cronbach Alpha değerlerinin üretim faktörü için .90, kaynak kullanımı faktörü için .88, uygulama kullanımı faktörü için .86, destek faktörü için .81 ve toplam için .96 olduğu belirlenmiştir. Araştırmada ise yapılan güvenirlik analizi sonucunda Cronbach Alpha değerleri üretim faktörü .83, kaynak kullanımı faktörü .84, uygulama kullanımı faktörü .80, destek faktörü .84. ve toplam için .86 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan Cronbach Alpha verileri ölçeğin güvenirlik kat sayısının yüksek düzeyde olduğu göstermektedir.

Araştırmada kişisel bilgi formu, araştırmacıların sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık becerilerine yönelik öz yeterliklerinin incelenmesinde çeşitli değişkenlerin araştırıldığı formu oluşturmaktadır. Kişisel bilgi formunda öğretmen adaylarının cinsiyet, yaş, anne- baba eğitim düzeyi, sosyal ağları kullanım durumları ve kişisel bilgisayara sahip olma durumları bilgileri toplanmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının, öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık öz- yeterliği ölçeğinde bulunan sorulara ilişkin vermiş oldukları yanıtların aritmetik ortalamalarının hesaplanmasında şu aralıklar baz alınmıştır: Asla ($1.00 < x \leq 1.80$)

Nadiren ($1.81 < x \leq 2.60$) Ara sıra ($2.61 < x \leq 3.40$) Sıklıkla ($3.41 < x \leq 4.20$) Her Zaman
 $4.21 < x \leq 5.00$)

Katılımcıların “öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık öz-yeterliği” ölçeğinden aldıkları puanların cinsiyet, yaş, sosyal ağları kullanım durumları ve kişisel bilgisayara sahip olma durumlarına göre farklılaşma durumları için ilişkisiz örneklem için t-testi (Independent Samples t-Test) ile ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Anne- baba eğitim düzeyine göre farklılaşma durumları için ilişkisiz örneklem için tek yönlü varyans analizi (One-Way ANOVA) ile ortaya koyulmuştur. Verilerin istatistiksel çözümlenmeleri IBM SPSS 24.0 programı ile analiz edilmiş ve araştırmada anlamlılık düzeyi [$p < .05$] olduğu varsayılmıştır.

4. BÖLÜM

Bulgular

Çalışmanın bu kısmında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık öz yeterlik düzeyleri ve kişisel bilgi formuna vermiş oldukları cevaplardan elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Araştırmada örneklem büyüklüğü 30'un üzerinde olduğu için Parametrik test kullanılmıştır. Ayrıca daha yüksek istatistik gücüne sahip testlerdir. Veriler normal dağılım gösterdiği için parametrik testler t test ve Oneway- Anova olarak yapılmıştır (Genç ve Soysal, 2018:19).

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 2.Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık öz yeterlikleri nasıldır? sorusuna ilişkin bulgular

Madde No	Madde	n	\bar{x}	Düzye
1	Dijital ortamda öğrenci düzeyine uygun değerlendirme çalışmaları hazırlayabilirim.	197	3.29	Ara Sıra (Orta)
2	Dijital ortamda öğrencinin konuyu pekiştirmesini sağlayacak uygulamalar hazırlayabilirim.	197	3.41	Sıklıkla (Yüksek)
3	Farklı öğrenme stillerine sahip öğrencilere yönelik dijital materyal hazırlayabilirim.	197	3.32	Ara Sıra (Orta)
4	Dijital ortamda öğrenci ödevlerini değerlendirebilirim.	197	3.72	Sıklıkla (Yüksek)
5	Öğrencinin daha hızlı bilgi paylaşabilmesi için dijital kaynak kullana bilirim	197	3.83	Sıklıkla (Yüksek)
6	Dijital kaynaklarla sınav hazırlayabilirim(örneğin kahoot gibi).	197	3.33	Ara Sıra (Orta)
7	Eğitim öğretim amaçlı video hazırlayabilirim.	197	3.69	Sıklıkla (Yüksek)
8	Öğrenme ortamını zenginleştirmek için dijital kaynak kullana bilirim.	197	3.93	Sıklıkla (Yüksek)
9	Ders anlatırken dijital kitapları kullanabilirim (e-kitap. z- kitapvb.)	197	3.78	Sıklıkla (Yüksek)
10	Sınıfta yaptığım bir etkinliği paylaşım sitelerine yükleyerek öğrenciyi motive edebilirim.	197	3.56	Sıklıkla (Yüksek)
11	Anlattığım dersi dijital ortamda öğrencinin daha sonra da dinleyebilmesini sağlamak için depolayabilirim.	197	3.80	Sıklıkla (Yüksek)
12	Akıllı tahta kullanabilirim.	197	4.34	Her Zaman (ÇokYüksek)
13	Eğitim öğretim uygulamalarını ceptelefonuma yükleyebilirim.	197	4.27	Her Zaman (ÇokYüksek)

14	Tablet kullanabilirim.	197	4.39	Her Zaman (ÇokYüksek)
15	Dijital ortamda ki kaynaklara kolaylıkla ulaşabilirim.	197	4.28	Her Zaman (ÇokYüksek)
16	Öğrenciler ya da velilerle iletişim kurabileceğim bir grup kurabilirim(örneğin whatsapp grubu).	197	4.46	Her Zaman (ÇokYüksek)
17	Eğitimi destekleyen web sitelerinden yararlanabilirim.	197	4.38	Her Zaman (ÇokYüksek)
18	Derste projeksiyon kullanabilirim.	197	4.31	Her Zaman (ÇokYüksek)
19	Ders sırasında öğrencinin motivasyonunu arttırmak için dijital kaynakları kullanabilirim.	197	4.25	Her Zaman (ÇokYüksek)
20	Cep telefonu vb. araçlarla çeşitli içeriklere ulaşabilirim.	197	4.30	Her Zaman (ÇokYüksek)
21	Ders içeriğine göre ihtiyacım olan materyali dijital ortamlarda bulabilirim	197	4.02	Sıklıkla (Yüksek)
22	Jpeg /Winzip gibi sıkıştırma formatlarını kullanabilirim.	197	2.92	Ara Sıra (Orta)
23	Belgeleri farklı formatlara çevirebilirim(örneğin wordden pdf'ye)	197	3.47	Sıklıkla (Yüksek)
24	Sosyal İmlenme uygulayabilirim (Sosyal İmlenmenin Amacı beğenilen içeriklerin sosyal ortamda saklanıp arşivlenmesidir.)	197	3.40	Ara Sıra (Orta)
25	Hazırladığım bir videoyu dijital ortama yükleyebilirim (TeacherTube. Videoegg. Selfcast)	197	3.40	Ara Sıra (Orta)
26	Derste web tabanlı interaktif oyun oynatabilirim.	197	3.36	Ara Sıra (Orta)
27	Ders esnasında podcast kullanabilirim. (Podcast'ler genellikle orijinal ses veya görüntü kayıtlarından oluşur; ancak bir TV ya da radyo programının. dersin. Performansın veya başka bir etkinliğin kaydedilmiş yayınları da olabilir.)	197	3.32	Ara Sıra (Orta)
28	Eğitim amaçlı bir blog hazırlayabilirim.	197	3.35	Ara Sıra (Orta)
29	Dijital haritaları kullanabilirim (Google Maps. Community Walk. ZeeMaps. Wayfaring. MapBuzz).	197	3.85	Sıklıkla (Yüksek)
30	Dijital ortamda Poster/Kartpostal/Kolaj hazırlayabilirim.	197	3.67	Sıklıkla (Yüksek)
31	Öğrencilerime dijital ortamda eğitsel oyunlar oynatabilirim.	197	3.81	Sıklıkla (Yüksek)
32	Öğrencilerin öğrenmeyi evde devam ettirebilmeleri için dijital kaynak kullanabilirim.	197	3.86	Sıklıkla (Yüksek)
33	Video konferans yöntemi ile tüm öğrencilere ulaşabilirim.	197	3.51	Sıklıkla (Yüksek)
34	Öğrencilerimin çalışmalarını dijital ortamda depolayabilmeleri için dijital portfolyo dosyası hazırlamalarını sağlayabilirim.	197	3.46	Sıklıkla (Yüksek)

35	Öğrencileri dijital kaynakların kullanımını hakkında bilgilendire bilirim.	197	3.91	Sıklıkla (Yüksek)
Genel Ortalama		197	3.77	Sıklıkla (Yüksek)

Tablo 2 incelendiğinde, Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık öz yeterlik ölçeğindeki sorular incelendiğinde verdikleri cevaplara ilişkin aritmetik ortalama puanlarının hesaplanmasında şu aralıklar temel alınmıştır: Asla ($1.00 < x \leq 1.80$), Nadiren ($1.81 < x \leq 2.60$), Ara Sıra ($2.61 < x \leq 3.40$), Sıklıkla ($3.41 < x \leq 4.20$), Her Zaman ($4.21 < x \leq 5.00$).

Tablo 2’deki analiz sonuçlarına göre:

Öğretmen adaylarının Dijital okuryazarlık öz yeterlik ölçeği puan ortalamalarının en düşük ($x = 2,92$) olduğu maddenin “Jpeg /Winzip gibi sıkıştırma formatlarını kullanabilirim.” maddesi (22. Madde) olduğu tespit edilmiştir. Dijital okuryazarlık öz yeterlik ölçeği puan ortalamasının en yüksek olduğu maddenin ($x = 4,46$) ise “Öğrenciler ya da velilerle iletişim kurabileceğim bir grup kurabilirim (örneğin whatsapp grubu).” (16. Madde) maddesi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık öz yeterlik düzeyleri, toplam 9 maddede çok yüksek (Her Zaman) düzeyde ($4.21 < x \leq 5.00$), 17 maddede yüksek (Sıklıkla) ($3.41 < x \leq 4.20$), 9 maddede orta (Ara Sıra) ($2.61 < x \leq 3.40$) düzeydedir. Elde edilen bu bulgular doğrultusunda, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının genel dijital okuryazarlık öz yeterlik puan ortalamalarının yüksek düzeyde (Sıklıkla) ($3.41 < x \leq 4.20$) olduğu şeklinde yorumlanabilir. Bu bulgudan hareketle sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık öz yeterlik düzeylerinin yüksek olduğu görüşü dile getirilebilir.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 3. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık becerilerine yönelik öz yeterlik algılarının cinsiyet değişkenine göre bağımsız t-testi sonuçları

Faktörler	Cinsiyet	n	X	Ss	Sd	t	p
Üretim	Kadın	145	39.74	8.59	195	.226	.821
	Erkek	52	40.06	8.49			
Kaynak kullanabilme	Kadın	145	43.14	6.30	195	.505	.614
	Erkek	52	42.62	6.67			
Uygulama kullanabilme	Kadın	145	30.10	7.73	195	1.950	.053
	Erkek	52	32.52	7.46			
Destek	Kadın	145	18.52	4.60	195	.161	.872
	Erkek	52	18.63	4.26			

Toplam	Kadın	145	130.12	23.27	195	.609	.543
	Erkek	52	133.32	24.55			

Tablo 3 incelendiğinde, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık öz yeterlikleri ile cinsiyet değişkeni arasında Üretim ($t(195)= 226$; $p>.05$) Kaynak kullanabilme ($t(195)= 505$; $p>.05$). Uygulama kullanabilme ($t(195)= 1.950$; $p>.05$) . Destek ($t(195)= 161$; $p>.05$) alt faktörlerinde ve ölçeğin genelinde ($t(195)= 609$; $p>.05$) toplam puan açısından istatistiksel anlamda bir farklılığın olmadığı görülmektedir.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 4. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık becerilerine yönelik öz yeterlik algıları yaş değişkenine göre one-way anova sonuçları

Faktörler	Yaş	n	X	Ss	Sd	t	p
Üretim	20 yaş ve altı	74	38.78	8.98	195	1.332	.184
	21 yaş ve üzeri	123	40.46	8.25			
Kaynak kullanabilme	20 yaş ve altı	74	42.43	7.01	195	.967	.335
	21 yaş ve üzeri	123	43.34	5.99			
Uygulama kullanabilme	20 yaş ve altı	74	30.32	7.87	195	.587	.558
	21 yaş ve üzeri	123	30.99	7.65			
Destek	20 yaş ve altı	74	18.58	4.68	195	.079	.937
	21 yaş ve üzeri	123	18.53	4.41			
Toplam	20 yaş ve altı	74	130.12	25.19	195	.921	.358
	21 yaş ve üzeri	123	133.32	22.57			

Tablo 4 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık öz yeterlikleri ile yaş değişkeni arasında Üretim [$t(195)= 1.332$. $p>.05$]. Kaynak kullanabilme [$t(195)= 967$. $p>.05$]. Uygulama kullanabilme [$t(195)= 587$ $p>.05$]. Destek [$t(195)= 079$. $p>.05$]. Alt faktörlerinde ve ölçeğin genelinde [$t(195)= 921$ $p>.05$] toplam puan açısından istatistiksel anlamda bir farklılığa rastlanmamıştır.

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 5. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık becerilerine yönelik öz yeterlik algıları anne eğitim düzeyi değişkenine göre one-way anova sonuçları

Faktör	Anne Eğitim Düzeyi	n	\bar{X}	Ss	VK	KT	sd	KO	F	p
--------	--------------------	---	-----------	----	----	----	----	----	---	---

Üretim	1)Okuryazar Değil	15	37.00	5.36	Gruplar Arası	667.739	6	111.290		
	2) İlkokul	103	39.06	8.84	Gruplar İçi	13646.393	190	71.823	1.549	.164
	3) Ortaokul	35	42.09	8.49	Toplam	14314.132	196			
	4) Lise	30	39.20	8.38						
	5) Ön lisans	7	45.00	9.78						
	6) Lisans	5	42.40	3.36						
	7) Yüksek Lisans	2	46.00	12.73						
	8)Toplam	197	39.83	8.55						
Kaynak kullanabilme	1)Okuryazar Değil	15	42.27	4.76	Gruplar Arası	248.957	6	41.493		
	2) İlkokul	103	42.95	6.07	Gruplar İçi	7751.043	190	40.795	1.017	.415
	3) Ortaokul	35	44.14	7.48	Toplam	8000.000	196			
	4) Lise	30	41.77	6.01						
	5) Ön lisans	7	47.00	3.92						
	6) Lisans	5	41.40	3.13						
	7) Yüksek Lisans	2	39.50	14.85						
	8)Toplam	197	43.00	6.39						
Uygulama kullanabilme	1)Okuryazar Değil	15	27.80	6.85	Gruplar Arası	730.736	6	121.789		
	2) İlkokul	103	29.64	7.90	Gruplar İçi	10947.061	190	57.616	2.114	.054
	3) Ortaokul	35	33.77	7.69	Toplam	11677.797	196			
	4) Lise	30	30.93	6.68						
	5) Ön lisans	7	33.43	7.28						
	6) Lisans	5	34.40	4.88						
	7) Yüksek Lisans	2	35.00	14.14						
	8)Toplam	197	30.74	7.72						
Destek	1)Okuryazar Değil	15	17.27	3.86	Gruplar Arası	225.368	6	37.561		
	2) İlkokul	103	18.33	4.66	Gruplar İçi	3747.424	190	19.723	1.904	.082
	3) Ortaokul	35	19.86	4.11	Toplam	3972.792	196			
	4) Lise	30	17.50	4.54						
	5) Ön lisans	7	21.71	4.68						
	6) Lisans	5	18.00	1.41						
	7) Yüksek Lisans	2	22.50	3.54						
	8)Toplam	197	18.55	4.50						
Toplam	1)Okuryazar Değil	15	124.33	16.23	Gruplar Arası	5597.877	6	932.980		
	2) İlkokul	103	129.98	23.71	Gruplar İçi	103328.437	190	543.834	1.904	.082
	3) Ortaokul	35	139.86	25.05	Toplam	108926.315	196			
	4) Lise	30	129.40	23.06						
	5) Ön lisans	7	147.14	23.18						
	6) Lisans	5	136.20	8.17						
	7) Yüksek Lisans	2	143.00	45.25						
	8)Toplam	197	132.12	23.57						

Tablo 5 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık öz yeterlikleri ile anne eğitim düzeyi değişkeni arasında Üretim [F(1-190)= 1.549.

p>.05]. Kaynak kullanabilme [F(6-190)= 1.017. p>.05]. Uygulama kullanabilme [F(1- 190)= 2.114. p>.05]. Destek [F(6-190)= 1.904. p>.05]. Alt faktörlerinde ve ölçeğin genelinde [F(6-190)= 1.716p>.05] toplam puan açısından istatistiksel anlamda bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 6.Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık becerilerine yönelik öz yeterlik algıları baba eğitim düzeyi değişkenine göre one-way anova sonuçları

Faktör	Baba Eğitim Düzeyi	n	\bar{X}	Ss	VK	KT	sd	KO	F	p
Üretim	1)Okuryazar Değil	3	36.33	8.96	Gruplar Arası	971.567	6	161.928	2.306	.036*
	2) İlkokul	70	38.03	8.58	Gruplar İçi Toplam	13342.565	190	70.224		
	3) Ortaokul	43	41.23	7.17		14314.132	196			
	4) Lise	48	38.69	9.10	Farkın Kaynağı (Scheffe)					
	5) Ön lisans	10	42.90	9.97	7>2					
	6) Lisans	17	43.47	6.74						
	7) Yüksek Lisans	6	46.17	9.26						
	8)Toplam	197	39.83	8.55						
Kaynak kullanabilme	1)Okuryazar Değil	3	45.00	6.93	Gruplar Arası	431.346	6	71.891	1.805	.100
	2) İlkokul	70	42.59	5.99	Gruplar İçi Toplam	7568.654	190	39.835		
	3) Ortaokul	43	43.26	6.39		8000.000	196			
	4) Lise	48	41.33	7.37						
	5) Ön lisans	10	46.80	3.08						
	6) Lisans	17	45.35	4.27						
	7) Yüksek Lisans	6	45.33	8.24						
	8)Toplam	197	43.00	6.389						
Uygulama kullanabilme	1)Okuryazar Değil	3	29.67	2.31	Gruplar Arası	711.831	6	118.638	2.056	.060
	2) İlkokul	70	28.87	8.04	Gruplar İçi Toplam	10965.966	190	57.716		
	3) Ortaokul	43	32.12	7.82		11677.797	196			
	4) Lise	48	30.27	7.46						
	5) Ön lisans	10	32.50	5.99						
	6) Lisans	17	33.24	6.30						
	7) Yüksek Lisans	6	37.00	8.45						
	8)Toplam	197	30.74	7.72						
Destek	1)Okuryazar Değil	3	20.00	4.33	Gruplar Arası	224.769	6	37.462	1.899	.083
	2) İlkokul	70	17.99	4.65	Gruplar İçi Toplam	3748.023	190	19.726		
	3) Ortaokul	43	19.26	4.25		3972.792	196			
	4) Lise	48	17.75	4.39						
	5) Ön lisans	10	20.60	3.69						
	6) Lisans	17	18.41	4.96						
	7) Yüksek Lisans	6	22.67	2.58						
	8)Toplam	197	18.55	4.50						
Toplam	1)Okuryazar Değil	3	131.00	22.52	Gruplar Arası	7419.124	6	1236.521	2.315	.035*
	2) İlkokul	70	127.47	22.99	Gruplar İçi Toplam	101507.191	190	534.248		
	3) Ortaokul	43	135.86	22.59		108926.315	196			
	4) Lise	48	128.04	25.33	Farkın Kaynağı (Scheffe)					
	5) Ön lisans	10	142.80	20.14						

6) Lisans	17	140.47	17.01	7>4-6
7) Yüksek Lisans	6	151.17	26.84	
8)Toplam	197	132.12	23.57	

***p<.05**

Tablo 6 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık öz yeterlikleri ile baba eğitim düzeyi değişkeni arasında üretim alt faktörü [F(6-190)=2.306 p<.05] ve toplam puan açısından [F(6-190)= 2.315p<.05] istatistiksel anlamda farklılık görülürken. Kaynak kullanabilme [F(6-190)= 1.805. p>.05]. Uygulama kullanabilme [F(6-190)= 2.056. p>.05]. Destek [F(6-190)= 1.899. p>.05] Alt faktörlerinde istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bulgular doğrultusunda baba eğitim düzeyi yüksek lisans olan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının baba eğitim düzeyi ilkökul, lise ve lisans olan sosyal bilgiler öğretmen adaylarına kıyasla toplam puanları açısından daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulguya göre baba eğitim düzeyi arttıkça dijital okuryazarlık düzeyinin de arttığı görülmektedir.

Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 7. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık becerilerine yönelik öz yeterlik algıları sosyal ağları kullanıp kullanmama durumu değişkenine göre bağımsız t-testi sonuçları

Faktörler	Sosyal Ağları Kullanım Durumu	n	\bar{X}	Ss	sd	t	p
Üretim	Evet	191	40.10	8.52	195	2.607	.010*
	Hayır	6	31.00	3.16			
Kaynak Kullanabilme	Evet	191	43.23	6.28	195	2.840	.005*
	Hayır	6	35.83	6.08			
Uygulama Kullanabilme	Evet	191	30.97	7.70	195	2.417	.017*
	Hayır	6	23.33	3.88			
Destek	Evet	191	18.64	23.34	195	1.599	.112
	Hayır	6	15.67	14.86			
Toplam	Evet	191	132.94	4.50	195	2.822	.005*
	Hayır	6	105.83	3.72			

***p<.05**

Tablo 7 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık öz yeterlikleri ile sosyal ağları kullanım durumları arasında Üretim (t(195)= 2.607; p<.05) kaynak kullanabilme (t(195)= 2.840; p<.05) uygulama kullanabilme (t(195)= 2.417; p<.05) alt faktörleri ve toplam puan açısından (t(195)= 2.822; p<.05) sosyal ağ kullanım durumları evet olan sosyal bilgiler öğretmen adayları lehine bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Destek (t(195)= 2.417; p>.05) alt faktöründe ise sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık öz yeterlikleri sosyal ağ kullanım

durumları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir.

Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 8.Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık becerilerine yönelik öz yeterlik algıları kişisel bilgisayara sahip olma durumu değişkenine göre bağımsız t-testi sonuçları

Faktörler	Kişisel Bilgisayara Sahip Olma Durumu	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Üretim	Evet	11	40.97	7.95	19	2.15	.032
	Hayır	86	38.35	9.09			
Kaynak Kullanabilme	Evet	11	43.94	5.79	19	2.36	.019
	Hayır	86	41.79	6.93			
Uygulama Kullanabilme	Evet	11	31.85	7.66	19	2.30	.022
	Hayır	86	29.31	7.60			
Destek	Evet	11	19.32	4.46	19	2.76	.006
	Hayır	86	17.56	4.38			
Toplam	Evet	11	136.0	22.35	19	2.719	.007*
	Hayır	86	127.0	24.26			

Tablo 8 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık öz yeterlikleri kişisel bilgisayara sahip olma durumu ile durumları arasında Üretim ($t(195)= 2.157$; $p<.05$), kaynak kullanabilme ($t(195)= 2.366$; $p<.05$) uygulama kullanabilme ($t(195)= 2.309$; $p<.05$), destek ($t(195)= 2.762$; $p<.05$) alt faktörleri ve toplam puan açısından ($t(195)= 2.719$; $p<.05$) istatistiksel anlamda farklılık görülmektedir. Elde edilen bulgulara göre kişisel bilgisayara sahip olan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeylerinin daha yüksek düzeyde olduğu görüşü dile getirilebilir.

5. BÖLÜM

5.1. Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bilim ve teknolojide yaşanan hızlı değişimler bireylerin kazanması gereken becerilerin farklılık göstermesine ve önem kazanmasına neden olmuştur (Yontar, 2019: 816). Yaşanan bu değişim sürecinde dijital teknolojiler büyük bir paya sahip olmaktadır (Sezgin ve Karabacak, 2019: 321). Eğitim alanında etkili olan bu değişim öğretim sürecinde de dijital okuryazarlık becerisinin önemini artırmıştır. Nitekim dijital okuryazarlık becerilerinin öğrencilere kazandırılmasında etkili derslerin başında gelen sosyal bilgiler dersi dijital okuryazarlık becerilerini temel becerilerin arasında kazandırmayı hedeflemektedir. Bu amaçla araştırmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık öz yeterlik becerilerinin incelenmesidir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık öz yeterlik becerilerinin genel anlamda yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık öz yeterlik becerileri, cinsiyet, yaş, anne-baba eğitim düzeyi, sosyal ağ kullanım durumu ve kişisel bilgisayara sahip olma durumları değişkenleri açısından incelenmiştir. Elde edilen bulgular literatürdeki diğer araştırmaların bulguları ile karşılaştırılarak, çeşitli öneriler sunulmuştur.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık öz yeterlik durumları cinsiyet değişkeni açısından incelendiğinde, üretim, kaynak kullanabilme, uygulama kullanabilme, destek alt faktörleri ve ölçeğin genelinde istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ocak ve Karakuş (2019) tarafından gerçekleştirilen araştırmada öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık öz yeterlik durumları ölçeğin genelinde ve alt faktörlerinde cinsiyet değişkeni açısından farklılık göstermezken, yalnızca uygulama kullanabilme alt faktörü açısından istatistiksel anlamda farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Özerbaş ve Kuralbayeva (2018) tarafından gerçekleştirilen araştırmada sosyal bilgiler öğretmen adayları da dâhil olmak üzere farklı branşlarda yer alan öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeylerinin kadın öğretmen adaylarına kıyasla erkek öğretmen adayları lehine farklılaştığı sonucu elde edilmiştir. Yontar (2019) tarafından gerçekleştirilen araştırma bulgularına göre sınıf ve sosyal bilgiler eğitimi branşında öğrenim gören

öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyleri cinsiyet değişkeni açısından incelendiğinde erkek öğretmen adayları lehine farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Polat (2018) tarafından gerçekleştirilmiş olan araştırmada elde edilen bulgulara göre sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeylerinin cinsiyet değişkeni açısından farklılaşmadığı görülmektedir. Yaman (2019) tarafından gerçekleştirilmiş olan araştırmada, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeylerinin cinsiyet değişkeni açısından farklılık göstermediği bulgusu elde edilmiştir. Özoğlu (2019) tarafından gerçekleştirilmiş olan araştırma bulgularına göre öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyleri cinsiyet değişkeni açısından erkek öğretmen adayları lehine farklılaşmaktadır. Boyacı (2019) tarafından gerçekleştirilmiş olan araştırma bulgularında öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyleri kadın öğretmen adayları lehine farklılık göstermektedir. Arslan (2019) tarafından gerçekleştirilmiş olan araştırma bulgularına göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin de dâhil olduğu araştırmada öğretmenlerin dijital okuryazarlık düzeyleri cinsiyet değişkeni açısından farklılık göstermemektedir. Araştırma bulguları literatürde yer alan diğer araştırma bulguları ile karşılaştırıldığında örtüşmediği görülmektedir. Bu durumun araştırmalarda yer alan örneklem grubu farklılığından kaynaklı olduğu düşünülebilir. Dijital dünyanın bizlere sunmuş olduğu olanaklar hızla gelişmekte ve her alanda faydalanmamız mümkün olmaktadır. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının da dijital okuryazarlık öz yeterliklerinin cinsiyetlerine göre farklılık göstermeme nedeninin bu durumdan kaynaklı olduğu görüşü dile getirilebilir.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık öz yeterlik durumları yaş düzeyi değişkeni açısından incelendiğinde istatistiksel olarak ölçeğin genelinde ve alt faktörlerinde anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Yontar (2019) tarafından gerçekleştirilmiş olan araştırmada sınıf ve sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyleri yaş düzeyleri açısından anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Yaman (2019) tarafından gerçekleştirilmiş olan araştırma verilerinde ise, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yaş düzeylerinin dijital okuryazarlık düzeylerini etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır. Boyacı (2019) tarafından gerçekleştirilen araştırmada öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyleri 21-27 yaş düzeyinde yer alan kadın öğretmen adaylarının 18-20 yaş düzeyinde yer alan öğretmen adaylarına kıyasla dijital okuryazarlık düzeylerinin

daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulguların genel itibarıyla literatürde yer alan diğer araştırma bulguları ile örtüştüğü görölmektedir. Araştırmada ulaşılan bulgulara göre sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık öz yeterlik durumlarını yaş düzeylerinin etkilemediği ve bu durumunda öğretmen adaylarının yaş düzeylerinin yakın olması ve dijital araçları kullanan bir kuşak içerisinde olmalarından dolayı farklılaşmadığı düşünölebilir.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık öz yeterlik durumları anne eğitim düzeyi değişkeni açısından incelendiğinde, istatistiksel anlamda anne eğitim düzeyinin dijital okuryazarlık öz yeterlik durumunu etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır. Ocak ve Karakuş (2018) tarafından öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık becerilerinin incelendiği araştırma bulgularında da anne eğitim düzeyinin öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık becerilerini etkilemediği sonucuna varılmıştır. Yaman (2019) tarafından gerçekleştirilen araştırma bulgularında ise anne eğitim düzeyi ortaokul ve lise düzeyinde olan öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyleri anne eğitim düzeyi ilkokul olan öğretmen adaylarına kıyasla daha yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Polat (2018) tarafından gerçekleştirilen araştırma bulgularına göre sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyleri anne eğitim düzeyi değişkeni açısından farklılık göstermektedir. Anne eğitim düzeyi lise ve üstü mezunu olan öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyleri anne eğitim düzeyi okuryazar değil ve ilkokul olan öğretmen adaylarına kıyasla daha yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma bulgularına göre sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık öz yeterliklerini anne eğitim düzeyi etkilememektedir. Toplum içerisinde kadınlara atfedilen anne rolü kadınların çalışma hayatından uzak kalmasına ve dijital araçları- sanal ortamları daha az kullanmasına neden olmuştur. Bundan dolayı anne eğitim düzeyinin sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık öz yeterlik durumlarını etkilemediği söylenebilir.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık öz yeterlik durumları baba eğitim düzeyi değişkeni açısından incelendiğinde, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının baba eğitim düzeyi yükseldiğinde dijital okuryazarlık düzeyinin de arttığı görölmektedir. Ocak ve Karakuş (2019) tarafından gerçekleştirilen araştırmada öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık öz-yeterlik becerilerinin farklı değişkenler açısından incelendiğinde baba eğitim düzeyinin dijital

okuryazarlık öz yeterlik becerilerini etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır. Yaman (2019) tarafından gerçekleştirilen araştırmada ise, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyleri baba eğitim düzeyi değişkeni açısından incelendiğinde baba eğitim düzeyi ortaokul ve lisans düzeyinde olan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının baba eğitim düzeyi ilkokul olan öğretmen adaylarına kıyasla dijital okuryazarlık düzeylerinin daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Polat (2018) tarafından gerçekleştirilen araştırma bulgularında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyleri, baba eğitim düzeyi değişkeni açısından incelendiğinde baba eğitim düzeyi lise ve üstü mezunu olanların, eğitim düzeyi okuryazar olmayanlara kıyasla dijital okuryazarlıklarının daha yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada elde edilen bulguların literatürdeki diğer araştırma bulgularıyla örtüştüğü görülmektedir. Hayatımızın her alanında eğitim düzeyimiz yükseldikçe birçok alanda bilgi ve tecrübe sahibi olma olanağımız da artmaktadır. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık öz yeterliklerinin de baba eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşma nedeninin bu durumdan kaynaklandığı düşünülebilir.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık öz yeterlik durumları sosyal ağları kullanım durumu değişkeni açısından incelendiğinde genel anlamda sosyal ağları kullanan öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık öz yeterliklerinin daha yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yaman (2019) tarafından gerçekleştirilen araştırmada da sosyal ağları kullanan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeylerinin daha yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu anlamda elde edilen bulgular ilgili araştırma bulgularıyla örtüşmektedir. Polat (2018) tarafından gerçekleştirilen araştırmaya göre ise, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal medya hesabı kullanımları dijital okuryazarlık düzeylerini etkilememektedir. Çakmak ve Aslan (2018) tarafından gerçekleştirilmiş olan araştırmada sosyal ağ kullanan öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık davranışlarının sosyal ağ kullanmayan öğretmen adaylarına kıyasla daha yüksek düzeyde olduğuna ulaşılmıştır. Araştırma bulguları literatürde yer alan diğer araştırmaların bulgularıyla örtüşmektedir. Günümüzde sosyal ağ kullanımı dijital dünyanın bir parçası olmakla birlikte giderek kullanım alanı genişleyen bir dijital alan olarak da karşımıza çıkmaktadır. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal ağları kullanımları birtakım becerilere sahip olmalarını gerektirmektedir. Bu durum

öğretmen adaylarının dijital ortamlar ile olan etkileşimlerini artırmakta ve dijital öz yeterliklerini olumlu yönde etkileyebilmektedir.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık öz yeterlik durumları kişisel bilgisayara sahip olma değişkeni açısından incelendiğinde, kişisel bilgisayara sahip olan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık öz yeterliklerinin daha yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ocak ve Karakuş (2019) tarafından gerçekleştirilen araştırma bulgularına göre kişisel bilgisayara sahip olan öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeylerinin daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Yaman (2019) tarafından gerçekleştirilen araştırmada ise, kişisel bilgisayara sahip olan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Arslan (2019) tarafından gerçekleştirilen araştırma bulgularına göre, kişisel bilgisayara sahip olan öğretmenlerin dijital okuryazarlıklarının daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Çakmak ve Aslan (2018) tarafından gerçekleştirilmiş sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık davranışlarının incelendiği araştırma bulgularına göre, kişisel bilgisayara sahip olan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık becerilerinin daha yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Genel anlamda araştırma bulguları diğer araştırmaların bulgularıyla örtüşmektedir. Kişisel bilgisayara sahip olma dijital bir aracı yeterli düzeyde kullanabilmeyi, dijital etkileşim ortamlarını öğrenmeyi ve yararlanmayı sağlamaktadır. Dolayısıyla sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kişisel bir bilgisayara sahip olmaları bu konudaki beceri ve yetkinliklerini olumlu etkilemektedir. Kişisel bilgisayara sahip olan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık öz yeterliklerinin yüksek düzeyde olduğu söylenebilir. Bu sonuçlardan hareketle şu öneriler sunulmaktadır:

İnternet ve dijital araçları sıklıkla kullanan bireylerin dijital okuryazarlık becerilerine sahip olmaları günümüz dünyasında zorunlu bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır.

Birçok üniversite ve kurumun dijital okuryazarlık konusunda eğitimler verdiği bilinmektedir. Ancak eğitim fakültelerinde dijital okuryazarlık derslerinin zorunlu bir ders olarak yer almadığı görülmektedir. Özellikle vatandaşlık eğitiminin öncüsü olan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital dünyayı anlayabilme ve yorumlayabilme becerilerine sahip olması gelecek nesiller açısından önem arz etmektedir. Dolayısıyla sosyal bilgiler eğitiminde dijital okuryazarlık dersine teori ve uygulamalı

olmak üzere zorunlu ders olarak yer verilmesi önerilebilir.

Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre evlerde internet erişimi düzenli olarak artmaktadır. Türkiye’de evlerin %88,3 ‘ünde internet erişimi mevcuttur. Bu oranın büyük bir kısmı 16-30 yaş aralığında olan bireylerin internet kullanımını kapsamaktadır. Bireylerin interneti kullanma amaçlarında ilk sırada mesajlaşma yer almaktadır. Mesajlaşma genel olarak sosyal medya üzerinde paylaşımlarla gerçekleşmektedir. Bireylerin daha bilinçli olarak internet aracılığıyla dijital dünyaya açılması amacıyla eğitimin her kademesi ve eğitim-öğretim dışarıda informal olarak her yaş grubundaki bireylere de kurs, seminer, eğitim platformları ve sosyal medya üzerinden dijital okuryazarlık platformları kurulması önerilebilir.

Özellikle üniversitelerde dijital yetkinlik bölümü açılması sağlanarak bütün üniversite öğrencilerinin bölüm bitirme şartı olarak sertifikalı bir eğitimden geçmeleri zorunlu tutulması önerilebilir.

Dijital yetkinlik öz yeterlikleri (dijital kimlik oluşturma, etkin dijital kullanım, dijital ağ ve bilgi güvenliği, dijital iletişim ve davranış yönetimi, dijital empati ve ilişki yönetimi, dijital ayak izi yönetimi, dijital haklar ve dijital okuryazarlık) kazandırılması ve geliştirilmesi amacıyla dünyada gelişmiş ve gelişmekte olan 17 ülkeyle çocuk ve yetişkinlere ortak bir programda verilecek evrensel bir ders içeriği oluşturulması önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Acar, Ç. (2015). Anne ve babaların ilkökul ortaokul ve lise öğrencisi çocukları ile kendilerinin dijital okuryazarlıklarına ilişkin görüşleri. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ala-Mutka, K. (2011). Dijital yeterliliği haritalamak: Kavramsal bir anlayışa doğru. Sevilla: Aday Teknolojik Araştırmalar Enstitüsü .
- Altun, A. (2002). E-okuryazarlık. Milli Eğitim Dergisi. Açık ve Uzaktan Eğitim Sempozyumu 23-25 Mayıs 2002 Anadolu Üniversitesi.
- Altun, A. (2005). Gelişen teknolojiler ve yeni okuryazarlıklar. Anı Yayıncılık: Ankara.
- Altun, A. (2008). Türkiye’de medya okuryazarlığı. İlk öğretmen Eğitimci Dergisi, 16,30-34.
- Amerikan Kütüphane Derneği. (2000). Yükseköğrenim için bilgi okuryazarlığı yeterlik standartları.
- Arseven, A. (2016). Öz yeterlik: bir kavram analizi. Electronic Turkish Studies, 11(19).
- Arslan, S. (2019). İlkokullarda ve ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin dijital okuryazarlık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Aytaş, G., ve Kaplan, K. (2017). Medya Okuryazarlığı Bağlamında Yeni Okuryazarlıklar. Journal of Kirsehir Education Faculty, 18(2), 291-310.
- Bandura. A. (1994). Self-efficacy. Encyclopedia of Human Behaviour (Ed. V.s. Ramachandran),4.71-78. www.des.emory.edu/mfp/BanEncy.htmladresinden alınmıştır.
- Başaran, M. (2005). Sınıf öğretmeni adaylarının bilgi okuryazarlıklarının kullanılması. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi , 25 (3), 163-177.
- Behrens, S. J. (1994) “A Conceptual Analysis and Historical Overview of Information Literacy”. College & Research Libraries, 55, July: 309-322.
- Bıkmaz, F. H. (2004). Sınıf öğretmenlerinin fen öğretiminde öz yeterlik inancı ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışması. Milli Eğitim Dergisi, 161(28.04).
- Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (2020).Erişim Adresi: <https://www.google.com/search?q=bilgi+teknolojileri+ve+ileti%C5%9Fim+kurumu&oq=bilgi+t&aqs=chrome.2.69i57j35i39j0l6.7631j1j8&sourceid=chrome&ie=UTF-8>.
- Bilici, I. E. , (2014). Medya okuryazarlığı ve eğitimi. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Boyacı, Z. (2019). Öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme eğilimleri ile dijital okuryazarlık düzeyleri arasındaki ilişki (Düzce Üniversitesi Örneği). (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Bozyel, M. (2019). Öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık dersi deneyimlerinin günlük yaşama yansımaları açısından incelenmesi.(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

- Bundy, A. (ed.) (2004) Australian and New Zealand Information Literacy Framework: Principles, Standards and Practice, 2nd ed. Adelaide: Australian and New Zealand Institute for Information Literacy: <http://www.caul.edu.au/infoliteracy/InfoLiteracyFramework.pdf> adresinden alınmıştır.
- Bursal, U. (2014). Nicel yöntemler. Demir, S.B. (Ed). Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları araştırma deseni (s. 155-182). Ankara: Eğiten Kitap.
- Churchill, N., Ping, L. C., Oakley, G., ve Churchill, D. (2008). Digital storytelling and digital literacy learning. In Proceedings of international conference on information communication technologies in education, 418-430.
- Çakmak, Z., ve Aslan, S. (2018). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık davranışlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. Adıyaman University Journal of Educational Sciences, 8(1), 72-99.
- Çetin, O. (2016). Pedagojik formasyon programı ile lisans eğitimi fen bilimleri öğretmen adaylarının sayısal okuryazarlık düzeylerinin incelenmesi. Journal of Education Faculty, 18(2), 658-685.
- Çubukcu, A., & Bayzan, Ş. (2013). Türkiye’de dijital vatandaşlık algısı ve bu algıyı internetin bilinçli, güvenli ve etkin kullanımı ile artırma yöntemleri. Middle Eastern ve African Journal of Educational Research, 5, 148-174.
- Debes, J. (1967). Visuals Are a Language. Eastman Kodak Company, Rochester.
- Dere, İ., ve Yavuzay, M. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Dijital Vatandaşlık Göstergelerinin İncelenmesi. MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi, 8(3), 2400-2414.
- Deveci, H., ve Çengelci, A. G. T. (2008). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarından medya okuryazarlığına bir bakış. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 5(2), 25-43.
- Diñer, S. (2011). Öğretmen yetiştiren kurumlardaki öğrencilerinin öğrenim hayatları boyunca bilgisayar öğrenme düzeylerinin ve bilgisayar okuryazarlıklarının incelenmesi. Akademik Bilişim, 11, 2-4.
- Doğanay, A. (2008). Çağdaş sosyal bilgiler anlayışı ışığında yeni sosyal bilgiler programın değerlendirilmesi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 17 (2), 77-96.
- Erden, M. (Tarihsiz). Sosyal Bilgiler Öğretimi. Ankara: Alkım Yayınevi.
- Ergişi, K. (2005). Bilgi Teknolojilerinin Okulda Etkin Kullanımı İle İlgili Okul Yöneticilerinin Teknolojik Yeterliklerinin Belirlenmesi (Kırıkkale İli Örneği). Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Fidan, M., & Debbağ, M. (2019). Bilişim Teknolojileri ve Yazılım Dersi Öğretim Programının Teknoloji Okuryazarlığı Boyutları Açısından İncelenmesi. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, (50), 22-50.
- Gagel, C. W. (1997). Literacy and technology: Reflections and insights for technological literacy. Literacy, 34(3).
- Gilster, P. (1997). Digital Literacy. New York: Wiley&Sons.

- Gül, G. (2007). Okuryazarlık sürecinde aile katılımının rolü. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 8(01), 17-32.
- Güneş, F. (1994). Okur-yazarlık kavramı ve düzeyleri. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 27(2), 499-507.
- Gürcan, H. İ. (2015). İnternette medya okuryazarlığı yaklaşımı. Erişim adresi: <http://inettr.org.tr/inetconf16/sunum/inettr11-5.doc>
- Hamutoğlu, N. B., Güngören, Ö. C., Uyanık, G. K., ve Erdoğan, D. G. (2017). Dijital okuryazarlık ölçeği: Türkçe 'ye uyarlama çalışması. Ege Eğitim Dergisi, 18(1), 408-429.
- Hasdemir, T. A. (2012). Gelenekselden yeni medya okuryazarlığına: Türkiye örneğinde bir değerlendirme. Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5(2), 23-40.
- Hertzberg, H. W. (1981). Social Studies Reform 1880-1980. SSEC Publications, 855 Broadway, Boulder, CO 80302.
- Kaptan, S. (1998). Bilimsel araştırma yöntemleri ve istatistik yöntemleri. Ankara: Bilim Yayınları.
- Karabacak, Z. İ., ve Sezgin, A. (2019). Türkiye'de dijital dönüşüm ve dijital okuryazarlık. Türk İdare Dergisi, 91(488), 319-349.
- Karagöz, İ., Yıldız, İ., ve Özerçin, U. (2007). Meslek Yüksekokullarına Sınavsız Gelen Öğrencilerin Bilgisayar Okur Yazarlığı Düzeylerinin Belirlenmesi. Akademik Bilişim '07 - IX. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri 31 Ocak - 2 Şubat 2007 Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.
- Karakuş, G., ve Ocak, G. Öğretmen Adaylarının Dijital Okuryazarlık Öz-yeterlik Becerilerinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 21(1), 129-147.
- Karasar, N. (2012). Bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Nobel yayıncılık.
- Kılınç, A., ve Salman, S. (2006). Fen ve matematik alanları öğretmen adaylarında bilgisayar okuryazarlığı. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2(2), 150-166.
- Korkut, E., ve Akkoyunlu, B. (2008). Yabancı dil öğretmen adaylarının bilgi ve bilgisayar okuryazarlık öz-yeterlikleri. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 34(34), 178-188.
- Kotaman, H. (2008). Öz yeterlik inancı ve öğrenme performansının geliştirilmesine ilişkin yazın taraması. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 21(1), 111-133.
- Kozan, M. (2018). Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü Öğretmen Adaylarının Dijital Okuryazarlık Düzeyleri ve Siber Zorbaliğa İlişkin Duyarlılıklarının İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Kozan, M., & Bulut Özek, M. (2019). Böte bölümü öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyleri ve siber zorbalığa ilişkin duyarlılıklarının incelenmesi. Fırat University Journal of Social Sciences/Sosyal Bilimler Dergisi, 29(1).

- Kurbanoğlu, S. S. (2010). Bilgi okuryazarlığı: Kavramsal bir analiz. *Türk kütüphaneciliği*, 24(4), 723-747.
- Kurt, A. A., Orhan, D., Yaman, F., Solak, M. Ş., & Türkan, F. (2014). Bilgi ve iletişim teknolojileri ışığında Türkiye’de yapılan okuryazarlık çalışmalarındaki eğilim. <https://www.researchgate.net/publication/303373143> adresinden alınmıştır.
- Kuru, e. (2019). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık kavramına ilişkin görüşleri. *Electronic Turkish Studies*, 14(3).
- Kurudayıoğlu, M., ve Tüzel, S. (2010). 21. yüzyıl okuryazarlık türleri, değişen metin algısı ve Türkçe eğitimi. 12.12. 2014 tarihinde http://www.tubar.com.tr/TUBAR%20DOSYA/pdf/2010GUZ/kurudayolu_mehmettzel_sait_283-298.pdf adresinden erişildi.
- Louisiana Council for the Social Studies (1993). The Status of social studies in Louisiana schools. ERIC document no: ED 369710.
- Mandacı Şahin, S. (2014). Kuramların kullanımı. Demir, S.B. (Ed). Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları araştırma deseni (s.51-76). Ankara: Eğiten Kitap.
- McDougall, J., Zezulková, M., Van Driel, B., & Sternadel, D. (2018). Teaching media literacy in Europe: evidence of effective school practices in primary and secondary education, NESET II report.
- MEB (2018). [Milli Eğitim Bakanlığı]. Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretim Programı. [http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/2018813172123543-7%C3%96P%202018-83%20Medya%20okur%20yazarl%C4%B1%C4%9F%C4%B1%20\(7%20veya%20.%20s%C4%B1n%C4%B1f\).pdf](http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/2018813172123543-7%C3%96P%202018-83%20Medya%20okur%20yazarl%C4%B1%C4%9F%C4%B1%20(7%20veya%20.%20s%C4%B1n%C4%B1f).pdf) adresinden alınmıştır.
- MEB (2018). [Milli Eğitim Bakanlığı]. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar). <http://mufredat.meb.gov.tr/>. Adresinden alınmıştır.
- Metin, P. (2011). Teknoloji Okuryazarlığını Geliştirmek Üzere Yetişkinlere Yönelik Bir Eğitim. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Ocak, G., ve Karakuş, G. (2018). Öğretmen Adaylarının Dijital Okuryazarlık Öz-Yeterliliği Ölçek Geliştirme Çalışması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 26(5), 1427-1436.
- Onursoy, S. (2018). Üniversite gençliğinin dijital okuryazarlık düzeyleri: Anadolu üniversitesi öğrencileri üzerine bir araştırma. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 6(2), 989-1013.
- Önal, İ. (2007). Medya okuryazarlığı: Kütüphanelerde yeni çalışma alanı. *Türk Kütüphaneciliği* (21)3, 335-359.
- Önal, İ. (2010). Tarihsel değişim sürecinde yaşam boyu öğrenme ve okuryazarlık: Türkiye deneyimi. *Bilgi Dünyası*, 11(1), 101-121.
- Özel, N. (2013). Araştırma görevlilerine bilgi ve iletişim teknolojileri bağlamında bilgi okuryazarlığı becerilerinin kazandırılması.(Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, sosyal bilimler enstitüsü, Ankara.
- Özerbaş, M. A., ve Kuralbayeva, A. (2018). Türkiye ve Kazakistan Öğretmen Adaylarının Dijital Okuryazarlık Düzeylerinin Değerlendirilmesi. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 16-25.

- Özoğlu, C. (2019) Öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme eğilimlerinin dijital okuryazarlıkları ile ilişkisi (Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Örneği). (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Özonur, D., ve Özalpman, D. (2009). Türkiye’de medya okuryazarlığı projesi üzerine bir değerlendirme. *Marmara İletişim Dergisi*, 15, 195-212.
- Polat, C., ve Odabaş, H. (2008). Bilgi toplumunda yaşam boyu öğrenmenin anahtarı: Bilgi okuryazarlığı. *Küreselleşme, Demokratikleşme ve Türkiye Uluslararası Sempozyumu Bildiri Kitabı*.
- Polat, S. (2018). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeylerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Akademik Çalışmalar*, 10.
- Pucel, D. J. (1992). Technology education: A critical literacy requirement for all students. In 79th Mississippi Valley Industrial Education Conference, Chicago.
- Reinking, D. (1994). Electronic literacy (Perspective Series No. 1-PS-N-07). Athens: GA and College Park, MD: The National Reading Research Center.
- Rowell, J., ve Pahl, K. (Eds.). (2015). *The Routledge handbook of literacy studies*. Routledge.
- RTÜK (2019). [Radyo Televizyon Üst Kurulu]. Medya Okuryazarlığı. <https://www.medyaokeyazarligi.gov.tr/> adresinden alınmıştır.
- Sanalan, V. A., Sülün, A., ve Çoban, T. A. (2007). Görsel okuryazarlık. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 33-47.
- Schunk, H. D., ve Hanson, R. A. (1985). Peer-models: Influence on children’s selfefficacy and achievement. *Journal of Educational Psychology*, 77, 313- 322.
- Sezgin, A. A., ve Karabacak, Z. İ. (2020). Yükseköğretimde dijital dönüşüm ve dijital okuryazarlık dersine yönelik betimsel bir analiz. *Kurgu*, 28(1), 17-27.
- Shetzer, H. ve Warschauer, M. (2000). Ağ tabanlı dil öğretimine elektronik okuryazarlık yaklaşımı. *Ağ tabanlı dil öğretimi: Kavramlar ve uygulama*, 3 (5), 171-185.
- Solmaz, T., Çimen, Ü., ve Yüksel, H. (2017). Dijital Çağda Medya Okuryazarlığının Önemi. *Journal of History School (JOHS)*, (XXXII), 955-971.
- Song, K. H., ve Turner, G. Y. (2010). Visual Literacy and its Impact on Teaching and Learning. In *Transformative Learning and Online Education: Aesthetics, Dimensions and Concepts* (pp. 185-200). IGI Global.
- Söyler, O., Oral, O., Kalpakçioğlu, H., Çakır, M., ve Çakır, E. (2018). Mesleki yükseköğretimde teknoloji okuryazarlığı düzeyinin belirlenmesi üzerine bir araştırma; İSTE İskenderun MYO örneği. *Mesleki Bilimler Dergisi (MBD)*, 7(1), 10-17.
- Sözer, E. (1998). Sosyal bilgiler programının amaçları, ilkeleri ve temel özellikleri. *Sosyal bilgiler öğretimi*, 14-39.
- Stokes, S. (2002). Visual literacy in teaching and learning: A literature perspective. *Electronic Journal for the integration of Technology in Education*, 1(1), 10-19.

- Tay, B. (2013). Sosyal bilgiler öğretiminin dünü bugünü ve yarını. R, Turan ve Ulusoy, K. (Editörler). Sosyal bilgilerin temelleri. 3. Baskı. Ankara: Pegem Akademi, ss. 2-16.
- TDK (2019) [Türk Dil Kurumu]. <http://sozluk.gov.tr/> Adresinden alınmıştır.
- Turan, S., ve Avcı, E. K. (2018). 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın Dijital Vatandaşlık Bağlamında İncelenmesi. Eğitim ve Yeni Yaklaşımlar Dergisi, 1(1), 28-38.
- Tüzel, M. S. (2010). Görsel okuryazarlık. Journal of Türklük Bilimi Araştırmaları, 15(27),691-705.
- Tüzel, S. ve Tok, M. (2013). Öğretmen adaylarının dijital yazma deneyimlerinin incelenmesi. Tarih Okulu Dergisi, 2013(XV).
- Uça Güneş E. P. (2016). Toplumsal değişim, teknoloji ve eğitim ilişkisinde sosyal ağların yeri. Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi, 2(2), 191-206.
- Unesco Programme Experimentale Mondiale d'Alphabetisation Evaluation.(1976). Critique, Les Presses de l' Unesco.
- Ural, A., ve Kılıç, İ. (2011). Bilimsel araştırma süreci ve SPSS ile veri analizi,(3. Baskı sy. 281-286). Ankara: Detay Yayıncılık, 6, 2-4.
- Uslu, S., Yazıcı, K., ve Çetin, M. (2016). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeyleri. Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (23), 756-778.
- Üstündağ, M. T., Güneş, E., & Bahçivan, E. (2017). Dijital okuryazarlık ölçeğinin türkçeye uyarlanması ve fen bilgisi öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık durumları. Journal of Education and Future, (12), 19-29.
- Yaman, C. (2019). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Dijital Okuryazarlık Düzeylerinin İncelenmesi (Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Örneği). (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.
- Yazıcı, A. (2008). Ülkemizde bilgisayar okuryazarlığı üzerine. TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi. <http://www.uyanangenclik.com/index.php?topic=3817.msg15552#msg15552> adresinden alınmıştır.
- Yıldırım, F., & İlhan, İ. Ö. (2010). Genel öz yeterlik ölçeği Türkçe formunun geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. Türk Psikiyatri Dergisi, 21(4), 301-308.
- Yıldız, M. Ö. (2012). Görsel Okuryazarlık Üzerine. Marmara İletişim Dergisi, (19), 64-77.
- Yılmaz, R. (2013). Eğitim ve görsel okuryazarlık ilişkisi üzerine bir inceleme. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 6(1), 101-121.
- Yontar, A. (2019). Öğretmen Adaylarının Dijital Okuryazarlık Düzeyleri. Ana Dili Eğitimi Dergisi, 7(4), 815-824.

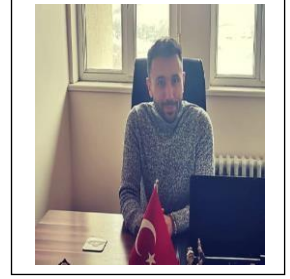
**ONDOKUZ MAYIS
ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURUL
KARARLARI**

KARAR TARİHİ	TOPLANTI SAYISI	KARAR SAYISI
26.08.2020	7	2020/525

KARAR NO: 2020/525
Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi Sercan KOCAER' in Dr. Öğretim Üyesi Mehmet AYDIN danışmanlığında “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Dijital Okuryazarlık Becerisine Yönelik Öz Yeterlik Algılarının İncelenmesi” isimli Yüksek Lisans Tezine ilişkin Anket çalışmasını içeren 37692 sayılı dilekçesi okunarak görüşüldü.

Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi Sercan KOCAER' in Dr. Öğretim Üyesi Mehmet AYDIN danışmanlığında “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Dijital Okuryazarlık Becerisine Yönelik Öz Yeterlik Algılarının İncelenmesi” isimli Yüksek Lisans Tezine ilişkin Anket çalışmasının kabulüne oy birliği ile karar verildi.

ÖZ GEÇMİŞ

Sercan KOCAER 13.10.1992 tarihinde Yozgat'ta doğdu. Ankara Hurin Yavuzalp Anadolu Lisesini bitirdikten sonra Sinop Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nden 2015 yılında mezun oldu. 2021 OMÜ LEE Sosyal Bilgiler Yüksek Lisans programını bitirdi. Mezuniyetinden buyana Milli Eğitim Bakanlığında Sosyal Bilgiler öğretmeni olarak görev yapmaktadır. Temel ilgi alanları Sosyoloji, Tarih, Coğrafya, Sosyal Psikoloji, Siyaset Bilimleri

İletişim Bilgileri

Email : sercankocaer.meb@gmailcom

Telefon :05356442587

ORCID ID: 0000-0003-0561-9091

